

Mens en Wereld

4e jaargang, nummer 10 . 24 Oct. 1949

MAANDBLAD VOOR BUITENKERKELIJKEN . UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

Humanisme en vrije gedachte

HET is ongetwijfeld nuttig geweest, dat twee leden van het hoofdbestuur het congres van de Wereldunie te Rome als waarnemers hebben bijgewoond. Immers het Verbond moet nog beslissen of het zich al dan niet bij de Wereldunie zal aansluiten. Ook daarom is het wel van belang hier iets te vertellen over onze indrukken van het congres, dat van 9 t/m 12 September plaats vond.

Een der dingen, die duidelijk werden zodra het congres zijn werkzaamheden begon, was dat zowel de meeste landelijke organisaties, als de Wereldunie zelf, door de oorlog zwaar geleden hebben. Niet minder dan vier bestuursleden hebben de oorlog niet overleefd; sommige landelijke organisaties zijn nog slechts een afschaduw van wat zij vroeger geweest zijn, zowel naar omvang als betekenis. Dit geldt vooral voor de traditionele „vrijdenkers“-organisaties. Alleen de Franse schijnt van betekenis te zijn. Aan het hoofd staan de hartstochtelijke orateur Jean Cotereau en de nestor van de vrijdenkersbeweging Lorulot. Ze geven een blad uit „La Libre Pensée“, dat min of meer een kaderblad is, en „La Raison Militante“.

Misschien hebben van de overige traditionele vrijdenkersbewegingen de Engelse „Secularists“ nog het minst geleden. Dicht daarbij staat de beroemde „Rationalist Press Association“ met haar tijdschrift „The Literary Guide“, die zijn taak vooral ziet in het uitgeven van boeken en brochures en het organiseren van studieconferenties. Ze was vertegenwoordigd door Bradlaugh Bonner, die tevens de beminnelijke voorzitter van het congres was. De bekwaame Blackham representeerde de Engelse „Ethical Union“, nauw verwant aan de Amerikaanse (die zich echter geheel afzijdig houdt van de wereldunie). De Amerikaanse „Humanist Association“

is wel lid, maar was niet vertegenwoordigd. Van een kleine Amerikaanse vrijdenkersbeweging was wel een vertegenwoordiger aanwezig. En ook van de Secularists van Australië en Nieuw-Zeeland.

Atheïst—anti-theïst

EEN van de onderwerpen van het congres was de verhouding tussen Humanisme en Vrije gedachte.

In de letterlijke zin van het woord zijn natuurlijk humanisten in de zin van het Verbond vrijdenkers. En ook als men het woord vrijdenker opvat als atheïst kan men wel zeggen, dat de grote meerderheid van de leden van het Verbond, die term, strikt genomen niet behoeft af te wijzen. Immers ze gaan niet uit van een persoonlijke Godheid. In de praktijk heeft echter de term atheïst de betekenis gekregen van anti-theïst en het verschil, dat hierin gelegen is, vindt zijn psychologische grondslag in een andere houding tegenover de problemen.

Het humanisme als ongodsdienstige beweging, ziet

zijn taak allereerst in de ontplooiing van een eigen, positieve, scheppende levenssfeer, waaruit het onkerkelijke volksdeel een levende bezieling kan putten. Het is wel strijdbaar (in de praktijk zeker niet minder dan de vrijdenkers), maar die strijd is gericht op de verwerkelijking van positieve waarden. Daarbij kan men de strijd tegen de weerstrevende krachten van kerkelijke zijde niet ontgaan, doch die strijd is geen doel, maar middel. Bonner, de voorzitter van het congres, wees er terecht op dat de bevordering der vrije gedachte een middel is, maar de ontplooiing van het humanisme de practische toepassing (beter zou men kunnen zeggen: het doel).

Beklaag niet

*Beklaag niet wie voor 't recht zijn leven stelt,
ook als men dit zijn goed met kwaad vergeldt.
Waaruit blijkt meer het nut van 't zeed'lijk streven
dan uit het onnut sterven van de held?*

*Wie treurt omdat de groten moesten sneven,
wier werk is levend onder ons gebleven?
Zie, dat de doden dood zijn is geen kwaad,
maar kwaad is dat de levenden niet leven!*

*Zou nopens 't leven men alleen zich vragen
hoe 't moet en worden kan, men zou niet klagen,
maar strevend naar hetgeen behoort te zijn,
sterk en gelaten d'onvolmaaktheid dragen.*

Naar N. v. S.

ELISABETH BLUINK.

(lees verder pag. 2)

Humanisme en vrije gedachte

De Italianen en Fransen begrepen van dit alles niets. Dit kwam vooral daarin tot uiting, dat ze zich er volkomen mee accoord verklaarden, hoewel uit ieder woord, dat ze spraken het tegendeel bleek. Juist deze schijnovereenstemming maakte iedere discussie volslagen vruchteloos. Het is trouwens ook niet eenvoudig om zich in enkele besprekingen een begrip van het moderne humanisme met zijn karakteristieke opvattingen omtrent rede en gevoel, inzicht en praktisch werk, kritiek en bezieling, eigen te maken.

Wie dit wel kon was Blackham, de vertegenwoordiger van de Engelse Ethical Union. Deze Union staat trouwens op Humanistisch standpunt. Hetzelfde geldt trouwens van de Humanist Association en de *Ethical Union in Amerika* en tot op zekere hoogte ook van de Engelse Rational Press Association. Blackham hield ook een interessante inleiding over de schoolkwestie. Ook hierover was de discussie echter volkomen onbetekenend. Het derde punt der conferentie betrof de verhouding tussen kerk, politiek en vrije gedachte. Hierbij bleek opnieuw een typische tegenstelling tussen de Latijnse en de Angelsaksische landen, die in feite ook de overige discussies beheerste. Deze tegenstelling verdient alle aandacht.

Twee werelden

INDERDAAD, twee werelden lijken het soms: de landen met een typisch katholiek karakter en de landen van een gemengde of overwegend protestantse natuur. De politieke macht van het katholicisme en de druk van de katholieke clerus schijnt in die typisch katholieke landen dikwijls zo groot, dat dit ook leidt tot een geheel verschillende reactie van de niet-katholieke volksdelen. Ze vereenzelvigen de katholieke godsdienst grif met de katholieke clerus en met het katholieke conservatisme. Bijgevolg worden ook onkerkelijkheid en socialisme als onverbreekelijke eenheid beschouwd op een wijze, die voor de Nederlandse verhoudingen niet toepasselijk is en voor de Angelsaksen zelfs geheel en al onbegrijpelijk. Door dezelfde oorzaak krijgt de geestelijke worsteling met de godsdienst ook het karakter van puur verstandelijke bewustwording en politieke strijd.

De vraag rijst dus — en die vraag zal onzerzijds binnen afzienbare tijd beantwoord moeten worden — of de hier genoemde feiten ons niet nopen de gedachte te aanvaarden van een geheel verschillende vorm van bewustwording der onkerkelijken in de katholieke en in de niet-katholieke landen, ook al zou aanvaarding der humanistische opvattingen in de Latijnse groep van beslissende betekenis kunnen zijn.

Contact schijnt in elk geval zinvol. De beantwoording van de vraag, of de Wereldunie daar het geschikte lichaam voor is of weer worden kan, en of daarnaast of in

Kinderen zonder eigen thuis

Bij de uitgeverij Scheltema en Holkema te Amsterdam verscheen dit jaar onder bovengemelde titel de Hollandse vertaling van een oorspronkelijk Engels werkje van Dorothy Burlingham en Anna Freud, dat een vergelijkende studie bevat omtrent de ontwikkeling van zuigelingen en kleuters in tehuizen en in het gezin.

In de barre oorlogsjaren toen Engeland geteisterd werd door bombardementen en V.I.'s waren vele ouders gedwongen hun kinderen uit de gevaarlijke gebieden te doen wegtrekken waardoor vele normale kinderen van normale ouders in tehuizen terecht kwamen. Vandaar de mogelijkheid van deze studie.

Dit onderwerp is op zich zelf belangrijk genoeg. Onze kinderbescherming, hoe goed ook bedoeld, werkt toch nog voor een groot gedeelte in het duister. Wat men bijv. een kind aandoet aan goed of kwaad, door het te doen opgroeien in een gesticht in plaats van in een gezin, daarvan weten we tot nu toe nog te weinig. Het lezen van dit boekje werkt verhelderend in dit opzicht, en is daardoor reeds aan te bevelen.

Maar ik wilde het hier niet hebben over de algemene strekking van dit werkje, maar over enige opmerkingen die mij bijzonder treffen. De schrijfsters wijzen er op dat de ontwikkeling van het jonge kind gaat langs de weg van imitatie (nabootsing van volwassenen) en identificatie (zich als het ware één maken met een volwassene die men liefheeft en bewondert). Dit is voor ons niet in de eerste plaats van belang.

Doch op de bladz. 104 en 105 vindt men het volgende vermeld (ik verkort hier en daar de tekst).

„Behalve het bovenstaande gedrag, dat rechtstreeks tot de invloed van het kindhuis is terug te voeren, gedragen onze kleuters zich soms op een wijze die normaliter aan het voorbeeld der ouders

te danken zou zijn.

Jongens tussen 3 en 5 jaar ontwikkelen verschillende mannelijke eigenschappen, die men aan de imitatie (nabootsing) van een vaderfiguur pleegt toe te schrijven. Wat hun verhouding tot hun „gezinmoeder“ in het kindhuis betreft, verandert op die leeftijd hun passieve afhankelijkheid en veeleisendheid in een meer mannelijke en beschermende houding.

In plaats van bescherming te vragen willen ze nu troosten. Deze veranderde houding treedt spontaan op, als vooruitgang in de ontwikkeling. Soms gaat het gepaard met fantasieën over een vader, maar op zich zelf is het niet aan de invloed van een vader toe te schrijven. Vele van deze jongens hebben hun vader nooit gekend, ze hebben nooit in intiem contact met een man geleefd of ze zijn in hun vroegste babytijd van hun vader gescheiden.

Meisjes ontwikkelen van ongeveer twee jaar af uitgesproken moederlijke eigenschappen met betrekking tot hun speelgenootjes, tot jongere kinderen en tot hun poppen, ook al hebben zij van jongs af aan zelf geen moederschap ervaren en evenmin gelegenheid gehad om hun moeder met een kleinere baby gade te slaan. Natuurlijk is het hier moeilijker om het voorbeeld van de eigen moeder te scheiden van het voorbeeld, dat de zusters met haar moederlijk gedrag geven.”

Zijn deze opmerkingen voor de humanist niet van bijzondere betekenis? Het kleine kind, opgegroeid in een kindhuis, ontwikkelt, zonder voorbeeld om zich naar te richten, zonder lering of bevel, zedelijke eigenschappen als bescherming van zwakken, medegevoel, hulpvaardigheid. Vormt dit niet een afdoende weerlegging van de mening van hen die geloven dat zedelijkheid slechts kan gedijsen op de basis van een godsdienst? Blijkt niet dat de kiem in de menselijke geest zelf besloten ligt?

H. G. VALK

plaats daarvan een nauwere verstandhouding tussen de Angelsaksische landen en Nederland wenselijk is, zal mede afhangen van de mogelijkheden en ontwikkelingen zowel in de wereldunie als daarbuiten.

In elk geval zal het duidelijk moeten zijn, dat de belangen van de buitenkerkelijken in de wereld niet gediend zijn door een negatieve woordenstrijd, maar alleen door een positieve ontplooiing, die tegelijk effectief en in de volle zin van het woord strijdbaar en bezielend is. Het is de taak van het H. V. om zijn krachten te gebruiken voor de meest doelmatige verwerkelijking van zijn streven ook op internationaal terrein om daardoor het humanisme in de wereld de plaats te verzekeren, die aan zijn betekenis beantwoordt.

J. v. P.

Verslag vergadering hoofdbestuur

gehouden te Amsterdam op 24 Sept. 1949

Het ledental van het Verbond blijft stijgen. Op 24 Sept. waren 74 certificaten van 3 x f 100, — genomen. De zomerkampen, waarvan de begroting bijna 12.000 gulden beliep, werkten zonder verlies. De Voorzitter doet mededeling van de komende werkwijze der Stichting Mens en Wereld. De conferentie der gewestelijke voorzitters werd algemeen geslaagd gevonden. Besloten werd het congres 1950 te houden op 25 en 26 Maart te 's-Gravenhage. Daarna brengt de Voorzitter verslag uit van het Internationale Vrijdenkerscongres te Rome, dat hij als gast bijwoonde. Met de Engelse en Amerikaanse groepen, die met ons meer op humanistische basis staan, werd nauwer contact gemaakt.

De ontmensten zijn onder ons

DE schrijver van het artikeltje over de doodstraf in „Mens en Wereld” van Juli meent, dat er een groep bestaat van creaturen, die een speciale naam moeten dragen en die hij „ontmensten” noemt en tegenover wie hij zijn afkeer van de doodstraf opzij zou willen zetten.

Dat er eerst in de laatste wereldoorlog een groep zou zijn opgekomen van mensen, die anderen kwellen en zelfs doodmartelen, heeft de redactie in haar commentaar reeds weerlegd, waarbij ze een greep deed uit de vele voorbeelden, die zouden zijn aan te halen.

De jongste oorlogsgebeurtenissen hebben de kwestie hier te lande onder de algemene aandacht gebracht, ook onder die van de welgestelde en nette lieden, die nooit binnen een gevangenis, een werkverschaffingskamp e.d. waren geweest. Wie echter wel eens de eigenaardige, onwelwillende atmosfeer heeft ingeademd van een gevangenis of een arrestantenlokaal in ons goede Nederland lang voor de tweede wereldoorlog, of goede lectuur over gevangenis in verschillende landen heeft gelezen, die weet, dat gevangenen altijd al heel wat meer te ondergaan hadden dan vrijheidsberoving (om nog niet eens van de tijd der galieën en tredmolens te spreken), n.l. een onheuse behandeling, om het zacht uit te drukken, die „er nu eenmaal bij hoort”. Ook b.v. het onwettige afranselen van jeugdige overtreders door politie-agenten was en is nog steeds geen hoge uitzondering. En de zeer speciale, gijnige manier, waarop men in, overigens niet zo slechte, dagbladen de rubriek „Voor de strafrechter” meent te moeten behandelen, demonstreert wat ook volgens die kringen „er bij hoort”.

Winter 1944—'45

Voorts zullen zij, die in de grote West-Nederlandse steden in de winter 1944/'45 dagelijks in de gaarkeuken in de rij hebben gestaan voor het halve literetje bietensoep, in sommige gevallen al een even onwelwillende en despotische houding hebben opgemerkt van degenen (meest kleine ambtenaren op non-actief), die de soep opschepten. Die maanden snauwerig tot doorlopen en opschieten en hielpen soms hardhandig een beetje bij het inpakken van de pannetjes en vergoedden niet wat daarbij van het kostbare halve literetje (voor menigeen op vele dagen het enige voedsel) gemorst werd.

Dit waren mensen, die vóór de oorlog, toen hun leventje de gewone gang ging, nauwelijks ooit een onvriendelijk woord zeiden, die niet droomden van het machtsvertoon, waartoe ze zouden komen, zodra ze maar één trapje hoger zouden komen te staan dan de behoeftige medemens.

Dit lijken misschien onzinnige vergelijkin-

door
Jacqueline Wijchers

gen met anderen, die medemensen doodmartelen. Waar het hier echter om gaat is, dat soepopscheppers, politie-agenten, leiders in de werkverschaffing enz. (niet alle natuurlijk) de eerste stappen zetten op het glibberige pad naar machtsmisbruik en machtswellust, en dat het een algemeen menselijke trek blijkt te zijn om tegenover machteloze medemensen niet in de eerste plaats deernis en behoefte tot beschermen te gevoelen.

Groot aantal

Het aantal van degenen in alle landen, die zich, laten we eens zeggen sedert 1933, aan weerloze medemensen heeft vergrepen is zo ontstellend groot, dat wij niet meer van een kleine groep abnormale „ontmensten” kunnen spreken. Eerder komen we tot de conclusie: „De ontmensten zijn onder ons.” Zij hebben goede omstandigheden nodig om goed te kunnen zijn en derailleren mee, als het met de hele wereld om hen verkeerdt gaat.

Wie zijn nu die ontmensten? Het zijn de miljoenen, die niet bewust leven, die ook wanneer de verhoudingen normaal zijn, niet zichzelf observeren en niet naar de drijfveren van hun handelingen vragen. Het zijn diegenen, die geen persoonlijkheid bezitten, die niet zelfstandig denken, maar snel vatbaar zijn voor mode en psychose. Er zijn niet veel motieven voor handelingen aan te wijzen, die krachtiger en algemener zijn dan „Iedereen doet het”. „Iedereen” is natuurlijk zeer betrekkelijk en betekent meestal niet meer dan „iedereen in die toestand” of „iedereen in mijn omgeving”. Gezien de nauwe gezichtskring van deze lieden lijkt de eigen omgeving al gauw de hele wereld. Werden er geen oorlogen gevoerd, dan zou die gezichtskring (en het eigen operatie-terrein) niet zo'n groteske nachtmerrie voor velen hebben opgeleverd.

In de geïsoleerde sfeer van een concentratiekamp ranselt „iedereen” op de gevangenen los. Heeft een nieuweling de aanvankelijke tegenzin wat overwonnen, dan begint hij aarzeland mee te ranselen en zo komt men collectief en individueel van kwaad tot erger. Vanzelfsprekend zijn er die niet meedoen, en anderen die in wreedheid uitblinken. Maar daar tussen in is de massa van gelegenheidsmisdadigers, die nooit van wandaden, die de doodstraf konden verdienen, notie hadden gehad, en die, in een normaal leven teruggeplaatst, wel een litteken op de ziel houden van de verschrikkelijke oorlogsbelevissen, maar langzamer-

hand de boze droom zullen vergeten en de gewone dingen doen, die dan weer „ieder-een” doet.

Gruwelen

Ik moge in dit verband verwijzen naar de opstellen van mr. Abel J. Herzberg, verzameld in de bundel „Amor fati” (Uitg. Moussault Amsterdam), die hij vrij kort na zijn bevrijding uit Bergen-Belsen publiceerde. Hier is een man aan het woord, die de gruwelen voor ogen heeft gezien, ze aan den lijve heeft ondervonden en niettemin een objectiviteit heeft behouden, die boven alle lof verheven is. In „Scharführer X” b.v. toont hij aan, hoe een doodgewone man (juist doordat hij niet gewetenloos is) tot massamoordenaar kan worden, terwijl zijn ideaal toch is om op zijn balkonnetje te zitten en de kanarie een klontje suiker te voeren. Dit boekje is zo verhelderend en diepzinnig, dat het niet voldoende kan worden bewonderd en aanbevolen.

De doodstraf (mits snel uitgesproken en vlug voltrokken) is m.i. tegenover de veroordeelde humaner dan een lange of levenslange vrijheidsberoving. Eerstgenoemde strafmethode doet wegens haar brutoheid en onherstelbaarheid meer schade aan degenen, die ze toepassen en voltrekken.

Maar er is gelukkig al veel tegen de doodstraf geschreven. Ik wilde hier dan ook niet spreken over het veroordelen van delinquenten maar over het beoordelen. Met de veroordeling maakt men zich van de „ontmenste” af. Maar ook al is de procedure lang, ze is zeer kort vergeleken bij de uiteindelijk enig doeltreffende, n.l. de moeizame heropvoeding van de mensheid. De heropvoeding tot persoonlijkheden, tot bewust levenden, die bij de eerste ondoordachte modehandeling en bij de eerste stap op het pad naar machtsmisbruik (en zoveel ander misbruik) het inzicht en de moed hebben om zichzelf een krachtig halt toe te roepen.

Het percentage van hen, die in normale en gunstige omstandigheden spontaan tot wreedheden komen, is niet zo groot. Zij zullen psychiatrisch behandeld moeten worden.

Maar hoe groot is het percentage van degenen, die denken, spreken, handelen zoals iedereen in hun, toevallig nogal gemeenschappelijke, omgeving, en wie van ons kan zeggen zich in dit opzicht al geheel vrij gemaakt te hebben?

Jaarverslag Aurora

Verschenen is het verslag over het 61ste boekjaar (1948) van de N.V. levensverzekering-maatschappij Aurora. Wij ontlenu daaraan, dat sedert de bevrijding het verzekerd kapitaal is verdubbeld en op 31 Dec. 1948 bijna 13½ miljoen gulden bedroeg, hetgeen wijst op een gunstige gang van zaken en vertrouwen bij de verzekerden. Het verslag is uitgebracht op de algemene vergadering van aandeelhouders op 8 Juli j.l.

Stichting „Mens en Wereld” begint haar werk

Op 1 en 2 October hield de door het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond in het leven geroepen Stichting „Mens en Wereld” haar eerste conferentie. Het plan voor deze Stichting werd aanvankelijk besproken in de contactcommissie Humanitas-Humanistisch Verbond en daar algemeen aanvaard, waarna het ook door de Hoofdbesturen van beide organisaties werd geaccepteerd. Het lag dus in de bedoeling de nieuwe Stichting door de twee organisaties gezamenlijk in het leven te doen roepen. Het congres van Humanitas te Amersfoort stelde echter de samenwerking tussen beide organisaties opnieuw discutabel; na een uitvoerige discussie werd daar een commissie benoemd die de samenwerking met het Humanistisch Verbond opnieuw zal bezien. Zo werd voorlopig de Stichting Mens en Wereld alleen door het Humanistisch Verbond in het leven geroepen.

Het bestuur van de Stichting bestaat voorschijns uit:

Mr. J. in 't Veld, voorzitter; Dr. J. P. v. Praag, vice-voorzitter; H. Lips, secretaris; F. v. d. Berkhof, penningmeester.

De Raad van Advies bestaat uit:

Mr. J. in 't Veld, Dr. J. P. van Praag, Mevr. A. C. Ploeg—Ploeg, Dr. V. W. D. Schenk, Dr. Th. Hart de Ruyter, Mr. B. v. d. Waarden, Ph. H. v. Praag. Voor het lidmaatschap van deze raad worden ook met anderen nog besprekingen gevoerd.

Doel

Het doel van de Stichting is de bevordering van de geestelijk-sociale verzorging in Humanistische geest, in het bijzonder van het buitenkerkelijk deel van het Nederlandse volk.

De leiding van de Stichting gaat daarbij uit van de ervaring, opgedaan zowel in het werk van het Humanistisch Verbond als in dat van Humanitas, dat aan deze voornamelijk individuele verzorging in buitenkerkelijk Nederland een grote behoefte bestaat. Het moge waar zijn dat men principieel zuiver geestelijk werk (bezinging, scholing) en zuiver maatschappelijk werk (materiële steun) kan onderscheiden, even waar is het dat in het overgrote deel der gevallen waarin nood tegelijk geestelijke en sociale moeilijkheden aanwezig zijn en men dus niet verantwoord is met het bieden van uitsluitend sociale of uitsluitend geestelijke hulp.

Het is niet de bedoeling, dat de nieuwe stichting daartoe zelf in de eerste plaats medewerkers zal aantrekken; veeleer ligt het in de lijn, dat de stichting zich in dienst zal stellen van die organisaties, die werken

in humanistische geest, door de werkzaamheden te coördineren, in het bijzonder rondom rayonbureaux, en in de ruimste zin van het woord, door adviezen, rapporten, richtlijnen, e.d. het geestelijk-sociale werk te bevorderen.

Het zal duidelijk zijn dat de kwaliteit van het werk uiteindelijk het bestaan van de Stichting zal moeten rechtvaardigen, daarom menen de Raad van Advies en het Bestuur dat een nauwkeurige selectie en een goede scholing van de medewerkers behoren tot de eerste en voornaamste werkzaamheden.

In de conferentie van 1 en 2 October werden deze werkzaamheden besproken met een aantal functionarissen en praktische werkers. Het woord werd daar gevoerd door:

Dr. J. P. van Praag over geestelijke verzorging.

Mr. J. in 't Veld over Humanisme en Sociale Verzorging.

Ph. H. van Praag over Gevallen uit de Practijk.

Inleiding dr. Van Praag

Onder geestelijk-sociale verzorging wilde de inleider verstaan: „De georganiseerde en actieve belangstelling in de levensmoeilijkheden van de medemens.” Hij wees er daarbij op dat een nauwe samenwerking tussen „geestelijke” en „sociale” verzorgers noodzakelijk is, de Stichting stelt zich dan ook voor om — aanvankelijk in de grote steden — te werken met bureaux, geleid door een team bestaande uit een psycholoog (ev. psychiater), een raadsman en een geestelijk-sociaal werker(ster). De geestelijk-sociaal werker zal in het spreekuur van het bureau het eerste contact met de „cliënten” opnemen, in de bureauvergadering zal dan onderling worden uitgemaakt welke hulp zal moeten worden geboden en door wie. Dit team zal plaatselijk moeten worden bijge-

staan door een kring van vrijwillige medewerkers (verzorgers).

De selectie van de medewerkers is van zeer groot belang, het is volkomen onverantwoord „iedereen op iedereen uit te sturen.” De medewerkers (bureau-team en verzorgers) die na voldoende onderzoek — waarbij o.a. aan vragenlijsten, Rohrschack-test en interview met een psycholoog of psychiater wordt gedacht — geschikt worden bevonden, zullen dan ook door de Stichting worden gelegitimeerd, wat ook een steun kan blijken te zijn bij een optreden naar buiten. Daarna zullen de medewerkers regelmatig in de gelegenheid worden gesteld hun „gevallen” met een psychologisch geschoold maatschappelijk werker te behandelen, zodat een praktische scholing ontstaat, die o.a. zal worden aangevuld door conferenties of cursussen.

Dat ondanks alle „scholing” de houding van de geestelijk-sociaal verzorger t.a.v. zijn cliënt het belangrijkste blijft werd door de spreker met klem naar voren gebracht. De grote kunst zal blijken te zijn de ander weer te brengen tot eigen geestelijke activiteit. Daarvoor is o.a. nodig dat men zijn geval, ondanks de eigen mening erover, óók zal kunnen zien vanuit het standpunt van de ander. De verzorger moet zich met zijn „cliënt” verbonden weten door het beseft dat de onvolkomenheden van deze ook bij hemzelf in principe aanwezig zijn. De spreker ging hierna uitvoerig in op de taak van de geestelijk-sociale verzorger en de praktijk van het werk.

Ten aanzien van „Humanitas” wees de inleider er tenslotte nog op dat hoewel de beide organisaties, door voor een deel toevallige omstandigheden, na de oorlog afzonderlijk aan de gang zijn gegaan, een nauwe samenwerking onontbeerlijk is gebleken. De Stichting Mens en Wereld is o.a. te zien als een poging om deze samenwerking in de praktijk te verwerkelijken.

Inleiding mr. In 't Veld

Allereerst maakte spreker een onderscheid tussen sociale politiek en sociale zorg, de eerste wil de algemene nood oplossen, de

(Zie verder pag. 5)

Wij prijzen ons gelukkig te kunnen mededelen, dat wij betere, ruimere kantoorruimte hebben gevonden, zodat met ingang van **8 November a.s.** ons Centraal Bureau gevestigd zal zijn:

Bleyenburgerstraat 1, Utrecht, telefoon 10163

Om ons nieuwe kantoor in te richten hebben wij o.a. nodig twee flinke tafels van gelijke grootte of één uitschuiftafel voor vergaderkamer, 15 stoelen, twee schrijfmachinetafeltjes, een schrijfmachine, een jalouzieladenkastje en een brandkastje.

Misschien zijn één of meer van deze meubelen bij U overcompleet terwijl wij er niet buiten kunnen. Als dat het geval is, laat U ons dan, liefst spoedig, iets weten aan ons huidige adres: Weerdsingel O-Z. 80, Utrecht.

tweede de bijzondere nood. In de arbeidersklasse bestond lange tijd een afkeer van sociale verzorging die men niet anders kon zien dan als liefdadigheid, men stelde zich dus vrijwel uitsluitend in op een verbetering van de sociale politiek. Toch werd allengs begrepen dat zelfs bij een uitstekende sociale politiek vele gevallen van bijzondere nood, die onmogelijk in een algemene wetgeving zijn te ondervangen, zich zouden blijven voordoen. Spr. meent dat in deze gevallen gemeenschap en particulieren de morele plicht hebben te helpen, waarbij echter niet gesproken moet worden over een „recht op hulp” omdat dan de beste kracht tot leniging in de nood n.l. de eigen activiteit van de betrokkene, wordt verlamd.

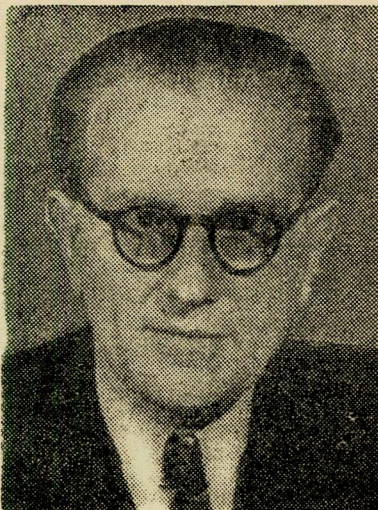
Aan de hand van het boek van prof. Bolkestein: „Sociale politiek en sociale opstandigheid in de oudheid” ging spreker hierna uitvoerig in op de geschiedenis van sociale politiek en sociale verzorging.

Momenteel is het zo dat van de sociale hulp $\pm 75\%$ door de Overheid wordt gedragen. Het is niet in te zien, en het is ook niet wenselijk, dat dit door particulieren zou worden overgenomen. Echter in de geestelijk-sociale hulp zullen arbeid van overheid en particulieren elkaar moeten aanvullen, waarbij de particulieren vooral de kerken en Mens en Wereld o.a. zorg dragen voor de levensbeschouwelijke fundering. Spreker wees in dit verband op de vermindering van het normbesef bij zeer velen in deze tijd. Het ontbreekt ons al te zeer aan verantwoordelijkheidsbesef voor het eigen leven en aan burgerzin. Bij de „ontspoorde” mens treedt dit vaak het duidelijkst aan het licht. Daarom moet de geestelijk-sociale arbeid vooral gezien worden als een poging het normbesef bij de enkele mens weer te versterken, om daarmede aan de West-Europese cultuur, waarin wij leven, de kracht te geven om zich staande te houden tegen de demoraliserende krachten die haar van binnenuit en van buitenaf bedreigen.

Dit werk, zo gezien, kan niet geschieden op neutrale basis, het moet gedragen worden door een grote visie op de mens en het wereldgebeuren. Voor ons kan dat geen andere zijn dan de Humanistische.

Inleiding Ph. van Praag

Met het in het leven roepen van de Stichting Mens en Wereld is de vraag opgekomen voor ons naar de methodiek en de praktijk van het sociale werk. Wij zullen zo nodig nieuwe wegen moeten bewandelen om ons een methodiek eigen te maken in overeenstemming met onze geestelijke instelling. De ontwikkeling van het maatschappelijk werk in Amerika in de laatste dertig jaren heeft ons zeer veel te leren. De maatschappelijk werkster Mary Richmond heeft in haar in 1919 verschenen boek

Mr. dr. J. In 't Veld, voorzitter van het bestuur der Stichting „Mens en Wereld”

„Social Diagnose” de grondslag gelegd voor het „social casework”, dat tien jaar later op de Milford-conference als methode werd vastgelegd. Dit social casework is principieel volgens spreker voor Humanisten een te waarden methode, omdat het ieder geval als „geval-apart” beziet en daarbij van het principe uitgaat dat het de taak van de maatschappelijk werker is de „cliënt” te helpen in het nemen van zijn eigen beslissingen. Dit vraagt van de sociaal werker een diep geloof in de krachten van de mens die hij moet helpen. Practisch kwamen bij de behandeling van enkele „gevallen” de volgende beginselen naar voren:

a. Huisbezoek mag als regel alleen geschieden in overleg met de cliënt. Geen „overval”-methode.

b. De maatschappelijk werker moet niet allerlei dingen voor de cliënt doen, maar hem veeleer inzicht geven in wat hij zelf moet doen.

c. Beslissingen mogen alleen genomen worden in overleg met de cliënt.

d. Materiële hulp moet als regel niet in nature worden gegeven, maar in geld.

e. De maatschappelijke werker moet de activiteit van zijn cliënt trachten te ontwikkelen door diens niveau van zelfkennis te bepalen en daarop de mogelijkheden te laten zien.

f. De maatschappelijk werker moet niet tegenover zijn „cliënt”, maar naast haar staan.

Natuurlijk is de methode van het „casework” niet voor alle „gevallen” bruikbaar, b.v. niet voor de onvoorwaardelijk a-sociale gevallen.

Deze zeer geslaagde conferentie van de Stichting „Mens en Wereld” werd gesloten met een kort woord van haar voorzitter mr. J. in 't Veld. Hij gaat daarbij nog een

Voortgezet gesprek

Praten is geen doen. Er wordt zo verschrikkelijk véél gepraat. Wat schieten we ermee op? Nu is er in Nederland zelfs een **gesprekcentrum** opgericht. Menigeen zal zijn hoofd hebben geschud. Hier en daar zal er over gemopperd zijn, een beetje gekankerd.

Nu is mopperen en kankeren óók praten. Zwijgen zou dus aan te bevelen zijn. Maar waarom zwijgen, als misverstand ontstaat, onbegrip heerst, kennis ontbreekt? En wie zal loochenen, dat misverstand, onbegrip en onwetendheid een grote rol spelen in de houding, die Nederlanders van verschillende levensopvatting tegenover elkaar aannemen? Telkens wéér blijkt, dat zij elkanders gedachten en bedoelingen niet eens kennen en toch in de practijk genoodzaakt zijn over elkaar te oordelen en te besluiten.

Als er één winst valt te noemen van de sombere oorlogsjaren, dan is het deze: dat de behoefte toegenomen is iets van elkaar af te weten en te begrijpen. Dat kan gebeuren door met elkaar te werken en te leven, zoals in het openbaar onderwijs, op volkshogescholen, sociale organisaties e.d. wel geschiedt. Dat kan ook gebeuren, door praten, door in vertrouwen van gedachten te wisselen, de diepe verschillen bewust te worden, de overeenkomsten te onderstrepen. Daartoe hebben dezer dagen vertegenwoordigers van de verschillende geestelijke, maatschappelijke en politieke groepen **Het Nederlands Gesprek Centrum** gevormd. Het ligt in de bedoeling overal in het land groepen te vormen, waarin over de belangrijke vragen van het moderne leven van gedachten wordt gewisseld.

Van humanistische zijde wordt uiteraard aan dit werk van harte deelgenomen. In het bestuur, dat veelzijdig is samengesteld, hebben o.a. Mr. A. Stempels en Mr. H. B. J. Waslander zitting. Inlichtingen omtrent doel en werkwijze van het Ned. Gesprek Centrum geeft het secretariaat: Matthenesserlaan 446, Rotterdam.

ogenblik in op de verhouding tussen Humanistisch Verbond en Humanitas. Goede samenwerking acht hij dringend noodzakelijk. Het is met ons als met de partijen in het conflict Nederland-Indonesië: We moeten een oplossing in de vorm van samenwerking vinden, iets anders is niet mogelijk, behalve dan de chaos. Dat deze samenwerking nog geen feit is ligt zeker niet aan de top. De moeilijkheden komen uit enkele afdelingen. De spreker gelooft en verwacht echter dat wij toch tot samenwerking zullen komen. Een samenwerking in de eerste plaats in de Stichting Mens en Wereld, met wier oprichting mr. In 't Veld een nieuwe fase ziet in de geestelijk-sociale arbeid in buitenkerkelijk Nederland.

Deze dagen hebben, besluit de voorzitter, het goede begin gemaakt.

Eugenetiek? II.

WIL de eugenetiek goed verstaan worden, dan dienen wij een begrip te hebben van de wordingsgeschiedenis van het individu en van zijn voortbestaan. Wij moeten enig inzicht hebben in de wijze, waarop dit voortbestaan door natuurwetten in vaste banen is geleid; wij dienen te weten in hoe verre wij, mensen daarop invloed kunnen uitoefenen.

Bekend is, dat het kleinste levende wezen de cel is, die onder meer de, voor onze beschouwing voornaamste onderdelen, het protoplasma en de kern bevat. Deze twee zijn voor de levende cel onontbeerlijk; hieraan is het leven gebonden.

Zodra bij de hoger georganiseerde wezens de bevruchting, dat is de vereniging van zaadcel en eicel heeft plaats gehad en de z.g. kiemcel is ontstaan, begint ook hier de vermenigvuldiging door deling. De groei van het individu zit in de celvermeerdering, niet in de toename in grootte van de cellen.

Het is ook hier de kerndeling, die de celdeling inleidt. De kerndeling heeft hier een typisch verloop. De inhoud van de kern gaat zich ordenen. Er ontstaat een bepaald aantal z.g. kernstaafjes, rechte en gebogen lichaampjes, die men chromosomen noemt. Deze chromosomen bevatten tal van fijne korreltjes, gènen genaamd, die, zoals wij straks zullen zien, van het grootste belang zijn bij de vorming van het organisme. —

Bij de deling splitst zich elke chromosome in twee gelijke helften, waarvan elk van de nieuw ontstane cellen er één krijgt.

Deling

De deling, van uit de kiemcel begonnen, gaat door tot een bepaald stadium van groei van het embryo. — De ontstane cellen zijn gelijk aan elkaar. — Is de zo even genoemde ontwikkelingsfase bereikt, dan komt er verandering. Er ontstaat differentiatie, de cellen worden verschillend, sommigen groeien uit tot spiercellen, anderen tot levercellen en zo wordt het organisme opgebouwd. — Dit zal dus bestaan uit grote celgroepen, organen, die elk hun functie hebben, maar waartussen een bewonderenswaardige samenwerking bestaat.

Dit proces van de differentiëring nu, wordt geleid door de zoeven genoemde gènen. Als een katalisator bij de chemie leiden de genen dit biologisch proces. Het zijn de architecten, die regelend optreden bij het verwerken van de bouwstof.

Tijdens het leven heeft verbruik van cellen plaats; het verlies wordt aangevuld door nieuwe deling, nieuwe vermenigvuldiging van de bestaande cellen. — De geslachts-cellen echter, de zaadcel (spermatozoïde) en de eicel gedragen zich anders. Deze wor-

den na de differentiatie in grote getale in het embryo gevormd en opgeborgen in de daarvoor bestemde organen. Zij delen zich niet, groeien alleen en maken een z.g. rijpingsproces door. Dit rijpingsproces, ook wel reductie-deling genoemd, bestaat hierin, dat de helft der chromosomen uitgestoten wordt. De natuur heeft dat zo geregeld, dat van elk der twee gelijksoortige chromosomen er een verwijderd wordt en een achter blijft. De uitgestotene kan zijn die van de vader, ook wel die van de moeder afkomstig. — Heeft bij de bevruchting de vereniging der (gerijpte) geslachts-cellen plaats, dan heeft de ontstane kiemcel weer het gewone aantal gepaarde chromosomen, aan de soort eigen.

Nieuw leven

Wat heeft ons deze beschouwing geleerd?

Zij leert ons, dat de eicel door de versmelting met de zaadcel tot nieuw leven gewekt, zich tot een nieuw individu ontwikkelt; dat dezelfde chromosomen, de zelfde gènen, die in de ouders werkzaam waren, ook in de kinderen hun regelende arbeid uitoefenen en zij als dragers van de aanleg

door

dr. B. VRIJBURG

der verschillende eigenschappen, deze bij de volgende geslachten te voorschijn roepen.

Men spreekt hier van erf-factoren. Zij vormen bij het nieuwe individu het z.g. genotype, dat dus geen andere gènen, geen andere erfelijke eigenschappen heeft dan die, welke bij één der ouders aanwezig waren. Niet alle eigenschappen der ouders vindt men in het kind terug. Immers, bij het rijpingsproces der geslachts-cellen werd één stel chromosomen uitgeschakeld. Dit kan van de mannelijke-, ook van de vrouwelijke partner afkomstig zijn. Deze vindt men bij het kind niet terug. —

Naast het genotype, de erfelijke vorm, onderscheidt men het phenotype, dat is de verschijningsvorm, het wezen, zoals het zich aan de buitenwereld vertoont. Invloeden van buiten kunnen n.l. bij de ontwikkeling van kiem tot volwassen vorm op het organisme inwerken en daarop hun stempel drukken.

Al deze factoren te samen noemt men „het milieu”. De invloed van het milieu kan groot zijn, zodat het phenotype van individuen, uit dezelfde ouders geboren, zeer kan uiteenlopen.

Daar de aanwezige gènen zich openbaren door de eigenschappen, zowel lichamelijk als

geestelijk, die ze bij het individu te voorschijn roepen, wordt het ons mogelijk gemaakt, op het gènen-complex van volgende geslachten invloed uit te oefenen. — Dit is gemakkelijk met een voorbeeld uit de veeteelt te verduidelijken.

Als wij schapen willen fokken met fijne wol, dan schakelen wij bij de voortteling de dieren uit, die grove wol hebben en in hun kiemcellen dus gènen hebben, die grove wol te voorschijn roepen. Gaat men deze schifting gedurende enige generaties doorzetten, dan krijgt men ten slotte schapen met uitsluitend fijne wol. De gènen voor grove wol zijn uitgeschakeld, zijn in die kudde verdwenen.

Men noemt dit de toegepaste eugenetiek.

Aangezien de wetten van voortplanting en overerving geldig zijn bij alles wat zich geslachtelijk voortplant, ook bij de mens, zo zou het hier wetenschappelijk mogelijk zijn, langs de weg van selectie en uitsluiting een beter mensdom te krijgen.

Met deze toegepaste eugenetiek houdt de wetenschap zich thans ijverig bezig.

Moelijkheden

Bij de teelt van gewassen, bij het fokken van dieren heeft men reeds prachtige resultaten bereikt. De toegepaste eugenetiek bij de mens stuit echter op vele moeilijkheden. De mens is namelijk een veel gecompliceerder wezen dan een plant of dier. De voortplanting gaat uiterst langzaam, het nemen van proeven ontmoet grote bezwaren; het milieu werkt veel sterker op de mens in, dan dit bij andere levende wezens het geval is. Dit alles maakt dat de toegepaste eugenetiek bij de mens slechts langzaam voortschrijdt. — Bij het maken van wetten en verordeningen, inzonderheid bij de toepassing daarvan, zal men met veel voorzichtigheid te werk moeten gaan. —

In verschillende landen heeft men reeds het grote belang van de eugenetiek ingezien en langs wettelijke weg daaraan een begin van uitvoering gegeven. Zo heeft men hier en daar voorschriften, dat men niet mag trouwen zonder een officiële verklaring van de geneeskundige dienst, dat men gezond is, vrij van overerfelijke ziekten. Dit is slechts een begin. In andere landen ging men al verder en werden niet alleen ziekten van het lichaam, ook geestelijke afwijkingen, die op de nakomelingschap konden overgaan, daarin betrokken. — Het zou te ver voeren hierop nader in te gaan, wel zij vermeld, dat Nederland in dit opzicht zeer ten achter is. —

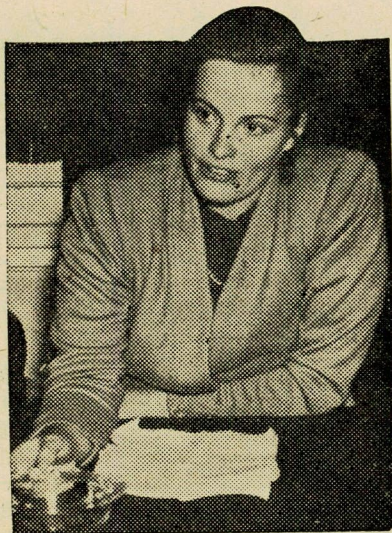
Wil men uiteindelijk komen tot een beter mensdom, dan kan de eugenetiek onmogelijk uitgeschakeld worden. Zij toch leert ons, dat de erfelijke aanleg van de mens, in de gènen, in de materie, in het stoffelijk omhulsel besloten ligt; dat, wat we het genotype noemen, over het gehele mensdom beschouwd, onveranderlijk blijft, wanneer niet

(zie verder pag. 7)

Boeken van deze herfst

De bekende **Salamanderreeks**, uitgegeven door Querido, is opnieuw uitgebreid en voor het grootste deel met interessante herdrukken, zoals Jef Last: *Zuiderzee*; Carry van Bruggen: *Eva*; Anthonie Donker's roman over Davos: *Schaduw der Bergen* en Elisabeth Zernike met „Een vrouw als zij”. Ook „Het Verraad” uit de Merijntje Gijzen-serie en „Gabriël” van Henr. van Eyck zijn in deze reeks verkrijgbaar. Boeken om cadeau te geven.

Querido gaf eveneens uit van de schrijfter Hella S. Haasse een tweeledige historische roman „**Het Woud der Verwachting**”. Het is de levensgeschiedenis van de middeleeuwse Franse dichter Charles d'Orleans, hier bekend o.a. door de vertalingen die Leopold van enkele van zijn verzen maakte. Wie van een echte, ik zou haast zeggen, ouderwetse historische roman houdt vol politieke intrigues, kleurige tafelen en persoonlijke lotgevallen van belangwekkende historische figuren, zal er veel van zijn gading vinden. De vraag is echter of het talent van Hella Haasse onder de verwerking van zo'n enorme hoeveelheid historisch materiaal wel de kans heeft gekregen zich te ontplooiën. De personen van haar roman gaan te zeer bedolven onder de wandtapijten en de politieke verwickelingen, zodat deze dikke roman wel eens te lang valt.

Hella Haasse

(cliché: Nw. Utr. Dagblad)

Aar van de Werfhorst publiceerde bij Querido zijn nieuwste roman „**De Eenzame**”, de geschiedenis van een in zich zelf gekeerde 19e eeuwse landeigenaar in Overijssel, wiens bevrijding eerst komt, als hij alles

achter zich laat en heen gaat. Men kent de schrijver wellicht door zijn boek „**De grote stille knecht**”. Zijn werk doet denken aan dat van de neoromanticus Adr. van Oordt, soms ook aan van Schendel. Maar v. d. Werfhorst is te zeer verslaafd aan het mooie woord, zijn boeken neigen te zeer naar het sentimentele en zijn menigmaal te moeizaam geschreven om die grote vooranger enigszins nabij te komen.

De beroemde auteur van Robinson Crusoe, Daniël Defoe, heeft behalve dat wereldbekende boek ook geschreven „**Het Avontuurlijke leven van Mell Flanders**”. Contact heeft deze zonderlinge draak, die niet uitsteekt boven zedenromans van die tijd, onlangs in vertaling uitgegeven.

Binnenste buiten (III.)

Struisvogelpolitiek

Ik voel me zwaar bekocht.

Een zaak waarbij ik belanghebbende was, bleek door overigens zeer bekwame lieden — volkomen te goeder trouw — veel te gunstig te zijn beoordeeld.

Je vraagt je af — hoe kan dat nou?

Maar ach — wat is daar eigenlijk voor bijzonders aan. Ik voer immers hele dagen struisvogelpolitiek?

Er gebeurt zoveel, dat ik me eigenlijk zou moeten aantrekken, omdat het voor u en voor mij belangrijk is... Maar wat doe ik?

Ik laat het rustig langs me afglijden, het dringt nauwelijks tot me door.

En dat kan ik me permitteren.

Want... ik voel me uitgerust met een geweldig en toch niet modern wapen — ik ben onkwetsbaar.

Diep verborgen voel ik dit — het is mijn geheime wapen, ik ben niet de speelbal van allerlei menselijke roerselen, ik drijf op machtige bescherming, ik kan gewoon niet worden vernietigd, want daar ben ik veel te belangrijk voor. In mij is de eeuwigheid besloten. Dat voel ik.

En dit machtige gevoel, dit ontembare geestelijke zelfbewustzijn, maakt mij sterk, zo sterk, dat ik de wereld kan laten broeien, branden en barsten, zonder dat ik daardoor verander.

En als ik niet verander, verandert de wereld evenmin.

Rondeel

WANNEER IS HET ZOMER?

En dan antwoordt de natuurliefhebber:
Het is zomer, als ik de Wielewaa hoor fluiten.

En dan antwoordt de formalist:
Het is zomer op 21 Juni.

En dan zegt de betweter:
De zomer begint op 22 Juni.

En dan antwoordt de meteoroloog:
De zomer begint op 1 Juni.

De idealist antwoordt:
Als de lente zijn taak volbracht heeft, dan is het zomer!

De significus zegt:
Zomer is een emotioneel bepaalde aanduiding van het warme jaargetide.

De Duitser zegt:
Das Wesen des Sommers ist die von dem Stand der Erdachse verursachte Steigerung der Sonnenwärme in ihrem Einfluss auf Natur und Menschenleben.

De Amerikaan zegt:
It is summer, when it is hot.

De zich noemende Christen belijdt:
Het is zomer, wanneer God het wil.

De Jood antwoordt:
Ach, meneer de redacteur, weet u wanneer het zomer is?

De solipsist zegt:
Het is zomer, wanneer ik vind dat het zomer is.

De humanist zegt:
Het is zomer, wanneer wij zijn welvarende invloed op de mensen voelen.

En dan vraagt de Hollander:
Maar wanneer is het nou zomer?

En dan antwoordt de natuurliefhebber:

Overgenomen uit het Sept.nr. van het offic. orgaan der Hum. Studentenvereniging.

Eugenetiek (II)

(vervolg van pag. 6)

de slechte génen uitgeschakeld kunnen worden. Het milieu, dat sterk op de mens inwerkt en het phenotype vormt, kan de slechte eigenschappen maskeren, ze verdwijnen echter niet en komen vroeg of laat weer te voorschijn.

Meer studie op het gebied van overerving, van de genetica is nodig, om de eugenetiek bij de mens ruimere toepassing te doen vinden. Meerdere bekendheid met het wezen, het doel en het streven der eugenetische wetenschap, onder al de lagen van ons volk, is mede van het hoogste belang.

Dit laatste geldt in eerste instantie voor ons, humanisten, die de mens in het middelpunt plaatsen van hunne levensbeschouwing, die van hem de stuwkracht verwachten, om te geraken naar een betere wereld.

Belijdenis in steen

IN tegenstelling tot de schilderkunst kent de beeldhouwkunst slechts een beperkt aantal motieven: het is steeds de gestalte van mens of dier, die in steen, hout of metaal verbeeld wordt. De belangstelling blijkt daarbij veel meer uit te gaan naar de mens dan naar het dier. Doch dit betekent nog niet, dat de mens in de beeldhouwkunst ook altijd op dezelfde wijze werd gezien en voorgesteld.

Wie voor het eerst van zijn leven een reproductie van een Grieks beeld krijgt voorgelegd, kan, als hij gevoelig is voor dergelijke dingen, getroffen worden door de gratie en de harmonie der verhoudingen, doch tien tegen één, dat hij tegelijkertijd een gevoel van bevreemding moet constateren. Tracht hij dit onder woorden te brengen, dan komt er iets als: „het gezicht is zo leeg, het zegt me zo weinig.” Nu is het wel duidelijk, dat „leeg” hier niet in vaktechnische zin bedoeld kan zijn: het gezicht van een Grieks beeld heeft evenzeer fijn gemodelleerde verheffingen en inzinkingen als een schouder, een arm of een been. Aan plastische levendigheid ontbreekt het helemaal niet, maar wel is het onmogelijk hier de gelaatsrekken te zien als uitdrukking van innerlijk leven.

En dat nu willen wij, Noorderlingen, in de eerste plaats, wij speuren in een gezicht naar de geheimzinnige tekenen die het leven van de ziel verraden. Vandaar onze bevreemding, wanneer we voor het eerst geplaatst worden voor een werk van Zuidelijke oorsprong, waarin de vorm er is terwille van zichzelf. Dit laatste is echter niet geheel juist, want voor de Griekse of de Latijnse kunstenaar is de harmonie der vormen in laatste instantie openbaring van de harmonie van het Al. Vandaar de onbekommerde en heidense vreugde, waarmee hij zich aan de schone vorm kan overgeven: door het beleven er van heeft hij deel aan het grote geheel. De beeldende kunstenaar van Noordelijke aanleg daarentegen beleeft dit deelgenootschap pas, als de vorm zich ontsluit en het innerlijk leven tot openbaring brengt.

Verskil in mensentype

Deze tegenstelling in de opvattingen is terug te brengen tot een verschil in mensentype, het is Rafaël tegenover Rembrandt, Cézanne tegenover Van Gogh, Naillol tegenover Epstein. Het is ook deze tegenstelling, die de verschillende aspecten van de moderne Nederlandse beeldhouwkunst bepaalt. Want ook onder de Nederlanders zijn er — hoe kan het anders? — die gegrepen werden door het Zuidelijke vorm-ideaal.

Men lette maar eens op de verzets- en bevrijdingsmonumenten. De opdracht kwam steeds hier op neer: een beeld te scheppen, waarin een bepaald moment uit het innerlijk leven van ons volk zou worden vastgehouden. Maar de kunstenaars van de vorm-omde-vorm (we weten nu, wat daarmee bedoeld wordt) trachten hun opdracht te vervullen langs een kleine omweg, die van de zinnebeeldige voorstelling namelijk. Ze geven een vrouw met een fakkel, of met een vogel die opvliegt uit de geheven hand; een fenix, die uit het vuur verrijst; een vrouw, die klaar staat de opgerolde vlag te ontplooiën. Hun voorstelling wil op zinnebeeldige wijze de gevoelens tot uitdrukking brengen, die ons volk bewogen, zonder dat de menselijke

gestalte als drager van die gevoelens gegeven wordt. Naar de zijde van het innerlijk — ik zeg dit niet als een veroordeling, doch slechts ter kenschetsing — zijn deze figuren gesloten, ontoegankelijk.

De andere groep geeft de mens niet in de adel van zijn ideale lichaamsvorm, doch in de adel van zijn innerlijk wezen. De har-

door

P. C. J. REYNE

monie en de sierlijkheid der vormen worden opgeofferd, wanneer de materie daardoor beter het zielsgebeuren zou kunnen ontsluiten.

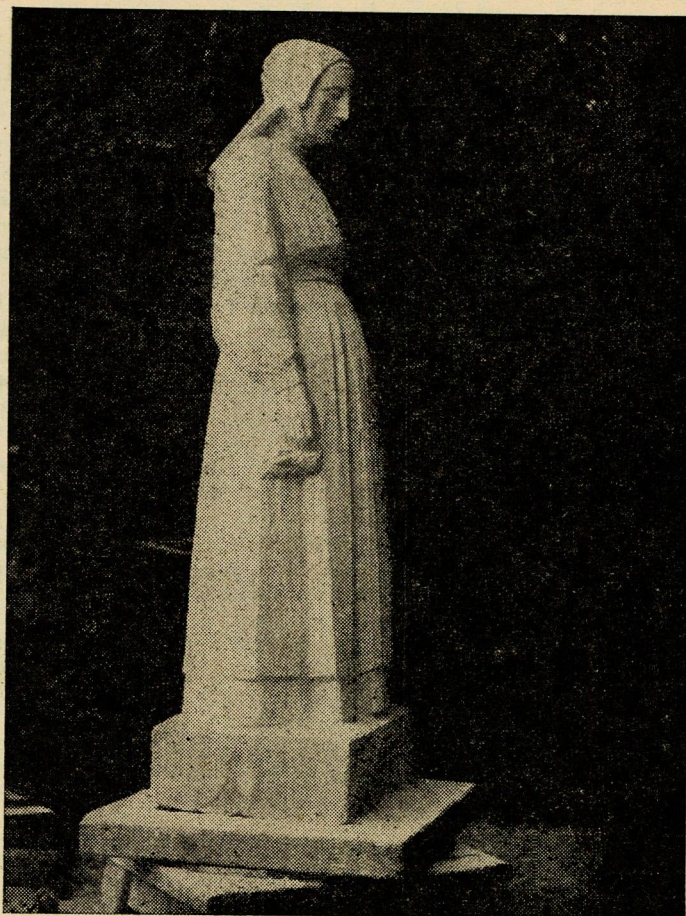
Van deze groep is Marius Andriessen (1897) een der belangrijkste vertegenwoordigers. Zijn „Man voor het vuurpeleton” is geheel en al de uitdrukking van de verwezenheid van het laatste moment voor de dood, ge voelt hoe iets wegzijgt in deze man, maar tevens hoe een uiterste wil dit broze lichaam rechtop houdt en het aanbiedt als een onbeweglijke schietschijf. Hier wordt een leven beëindigd, maar het stijgt,

voor het afgebroken wordt, boven zichzelf uit in deze wil, die de doodsangst overwint. Dit beeld is een monument voor de menselijke waardigheid, doch het zou dit nooit kunnen zijn, als de beeldhouwer bij de verbeelding van dit uiterste levensmoment niet de grootste soberheid betracht en alles wat maar zweemt naar pathos, niet angstvallig vermeden had. Er is hier een duidelijke armoede van de middelen, die armoede namelijk, die door Rilke „een grote glans van binnenuit” genoemd is.

Beeld in Putten

In het beeld dat Andriessen voor Putten maakte, treft — hoewel het minder volmaakt uit de innerlijke aanschouwing van de kunstenaar geboren lijkt — dezelfde ingetogenheid, die het pathetische schuwt. Geen heftig gebaar, geen felle beweging ter herinnering aan het leed dat Putten trof, maar een eenvoudig beeld van een treurende vrouw in Veluwe dracht. Sober gehakt in grote volumina, ingetogen in de uitdrukking der smart. De werking gaat uit van het gebogen hoofd, van het stille, als overschaduwde, gezicht met de gesloten ogen, maar ook van kleinere trekjes, die men nauwelijks bewust

(zie verder pag. 9)

Opstandigheid des harten

De katholieke kerk en het humanisme

De eerste October was het vijf jaar geleden dat de Duitse terreur met volle kracht woedde in het Veluwe dorp Putten. Meer dan vijfhonderd mannen werden weggevoerd om te sterven in het concentratiekamp. Zoals reeds eerder Franco uit naam van gezin, orde en godsdienst het Spaanse dorp Guernica had uitgemoord; zoals daarna Hitler uit naam van diezelfde nieuwe orde alle mannen en jongens had laten doden van het Tsjechische dorp Lidice — zo teisterde uit naam van zich zelf de Duitse terreur Putten op de Veluwe. Het geweld, dat na vijf jaren steeds wreder gevoerde oorlog niet meer in staat was zich te beheersen, barstte tomeloos los; mensen werden beesten.

Het drama van Putten is 1 October j.l. plechtig herdacht. De Koningin sprak met de getroffen, waaronder gezinnen, die tien leden hadden verloren. Des te verbijsterender was het, tijdens de kerkdienst die dag de predikant te horen uitroepen, dat deze brute Duitse terreurdaad, dit uitvloeisel van nationaalsocialisme en oorlogsgeweld, waaraan allen schuldig staan, die zich niet tot het uiterste met al hun krachten tegen beide hebben gekeerd — dat deze brute terreurdaad de straf van God is geweest voor de ongerechtigheid van de bevolking van Putten.

Putten = Sodom?

Hoe moeten de zwaarbeproefde ouders, vrouwen en kinderen zich op dat ogenblik hebben gevoeld? Wat ging er in hen om? Was de ongerechtigheid te Putten groter dan elders? Was Putten het Sodom, het Gomorha van Nederland geweest? Nee, dat was het niet. Hun mannen, hun broeders, waren niet slechter, niet beter dan miljoenen anderen. Het was niet aan te nemen, dat dit een straf Gods betekende. De dominé moet het gevoeld hebben, dit verzet, deze opstandigheid des harten. Want met nadruk vroeg hij zich af of het dorp Putten zich door God wel had laten tuchtigen. En hij constateerde, dat er onwil geweest was om te geloven, dat het een straf van God zou zijn.

Onwil? Het menselijke hart en de menselijke rede laten zich niet smoren. Waar zij zich niet schuldig weten berusten zij niet in straf en vergelding. Middenin het Veluwe dorp Putten staat het ontroerende herdenkingsmonument: een eenvoudige vrouw van het land. Zij treurt over het vreselijke verlies; maar zij staat er niet als een, die ongerechtigheid bedreef en getuchtigd werd!

OP het ogenblik is in Rome een congres bijeen van katholieke geleerden over het onderwerp: Het Humanisme en de politieke wetenschap. Bij de aanvang heeft de paus de deelnemers toegesproken en uit zijn woorden valt menige interessante gedachte te constateren betreffende de houding van de R.K. kerk ten aanzien van het humanisme.

Het is bekend, dat de katholieken een open oog hebben voor vele elementen in het humanisme. Hun kijk op mens en wereld is, ondanks aanvaarding van de zondeval en noodzaak van verlossing door een buitensmenselijke macht, niet zo, dat voor God de mens slechts verdorven en zondig is. Hun mensbeschouwing bevat heel wat levensaanvaardende momenten. Met veel groter vrijheid en onbevangenheid durven zij het aardse leven als gave Gods, als goede gave Gods genieten. In ons land bepaalt dit onderscheid met het protestantisme voor een groot deel het verschil tussen katholieke en protestantse levensstijl, ieder weet dat.

Nu zijn wij in een tijd, dat het godsdienstig leven in de mensen zwakker wordt, het humanistische levensgevoel toeneemt. Terwijl de R.K. kerk het humanisme ingevoegd houdt in het christendom, raken beide in de moderne levensopvatting meer en meer gescheiden. Dit proces is al heel lang aan de gang, maar treedt heden ten dage massaal op. De kerk kan nu twee dingen doen. Zij

kan de nadruk leggen op het grote verschil tussen christendom en humanisme en het tweede verwerpen uit naam van het eerste. In protestantse kringen is dit in toenemende mate, tot in vrijzinnige kringen toe, het geval. Zij kan echter ook de humanistische elementen van haar leer met meer nadruk naar voren brengen om daarmee de trek naar het humanisme in de moderne mens te bevredigen.

Niet forceren

Een dergelijke handelwijze ligt de R.K. kerk wel. Door haar verleden behoeft zij zich hiervoor niet te forceren, en evenmin zijn de methoden voor een dergelijke activiteit haar onbekend. Geestelijke traditie en kerkhistorie steunen haar hierbij. Er moet door haar een poging worden gewaagd het toenemende humanisme op te vangen en in R.K. banen te leiden. Men kan deze poging beluisteren in de woorden van de paus. Hij sprak het congres o.a. als volgt toe: „Zonder rekening te houden met de kortstondige meningen, die de eeuwen door te berde zijn gebracht, heeft de katholieke kerk de waarde bepleit van wat menselijk is en met de natuur overeenkomt.” Hierin beluistert men reeds de wens de R.K. kerk te doen zien als de behoedster van het enige en ware humanisme, verre in waarde uitstekende boven de „kortstondige” vormen van een zich telkens hernieuwend en wordend humanisme.

De paus vervolgde: „De natuurwetten vormen de grondslag, waarop de sociale leer van de Kerk is gevestigd.” Hier komt opnieuw het streven naar voren de enorme drang tot sociale gerechtigheid en de werkelijkheid ervan, welke drang het kenmerk is van deze tijd, op te vangen door de rechten van de menselijke natuur ditmaal in het volle licht te schuiven. Maar naast deze gerechtigheid schreeuwt onze tijd om vrijheid en erkenning van de rechten van de menselijke persoonlijkheid. Het ontbreken daarvan is immers een van de grote noden van onze tijd. Welnu, de paus verklaarde: „Als de katholieke kerk strijdt voor de verovering of de verdediging van haar eigen vrijheid, dan vecht zij terzelfdertijd voor de waarachtige vrijheid, voor de fundamentele rechten van de mens.” En daarmee liet hij het bestaansrecht van zijn kerk samenvallen met de strijd voor vrijheid en menselijke waardigheid.

Wat ongenoemd bleef

Ongetwijfeld vallen al deze allerbelangrijkste menselijke verlangens en waarden ten dele ook samen met het leven van de R.K.

(zie verder pag. 10)

Belijdenis in steen

(vervolg van pag. 8)

opmerkt: het verwezen gebaar van de rechterhand, die de zakdoek houdt, het even aandrukken van de ellebogen in de lendenen, het hangen van een onderarm, de zwaarte van de rok met zijn verticale plooiën.

De „Man voor het Vuurpeleton” lijkt gewichtloos te zijn, gedragen als hij wordt door een bijna bovenmenselijke wil. Deze Treurende drukt zwaar op de aarde, er is in haar de dofhof van blind geschied verdriet. Doch dit betekent niet, dat zij door de smart verpletterd wordt. Er is in de geslotenheid der massa's een op-zichzelf-zijn, in de beslistheid der lijnen een kracht, die duidelijk maken, dat hier de mens verbeeld wordt die weet te rijzen tot de grootheid die zijn situatie van hem vraagt.

Evenzeer als zijn verzetsbeeld is dit monument een belijdenis van Andriessen's geloof in de mens en daarom grijpt het u dieper dan de andere gedenktekenen, die ge op z'n hoogst bewonderen kunt.

kerk, van kerk en godsdienst in het algemeen. Maar wat ongenoemd is gebleven, wat niet in het licht werd gesteld, is de even krachtige tendenz in alle kerkelijk godsdienstig leven het christendom voor de enige en eeuwige waarheid te houden, de kerkleer voor het onloochenbare; en uit naam van die ene waarheid en die kerkleer en dat kerkgezag alle andersdenkenden de vrijheid en de rechten van hun persoonlijkheid te betwisten. Dat leert de geschiedenis, dat leert het heden (in Europa Franco-Spanje) en dat valt voor de nabije toekomst te vrezen.

Toch is deze grote belangstelling voor het humanisme, door de R.K. kerk thans aan de dag gelegd, geestelijk van gewicht. Zij betekent immers de versterking van het humanistisch element in R.K. kring en draagt de mogelijkheid in zich dat ook voor wie zich in die kring bevindt, de zo veelvuldig optredende scheiding tussen kerk en humanisme eerder een feit kan worden. Men kan niet ongestraft steeds zeggen te strijden voor de vrijheid en de rechten van de menselijke persoonlijkheid zonder dat meer en meer mensen daarmee ernst gaan maken. Reeds nu kan men in katholieke kring onderscheiden diegenen, die menen dat de kerk andersdenkenden hun vrijheid moet toekennen en anderen, die de triomf van eigen leer en kerk de onderdrukking van die andersdenkenden waard is.

Wij zien dus bezorgdheid bij de R.K. kerk voor het toenemende onkerkelijke humanisme, dat zij meent te moeten bestrijden door zelf humanistischer geluiden te laten horen, hetgeen voor haar niet zonder gevaar is. Ongetwijfeld meent zij de wegen te kennen, om dit gevaar te vermijden. De zaak is echter dat het toenemende onkerkelijke humanisme zijn oorzaak vindt in het feit dat het geestelijk leven in de kerk nu eenmaal niet humanistisch is en het, ondanks de zekere mate van het tegendeel, principieel niet kan worden. Dat wil zeggen: principieel niet kan zijn wat de moderne mens in steeds groter getale voor zijn geestelijk leven wenst.

Jaarverslag Moderne Jeugdraad

Het eerste jaarverslag van de Moderne Jeugdraad levert bewijzen van de verheugende activiteit, die deze organisatie voor jeugdwerk en massajeugd, waar bij het Humanistisch Verbond nauw betrokken is, reeds ontwikkelt. De Raad werd opgericht op 25 Febr. 1948, organiseerde de Dienst voor de Niet-gegrepen Jeugd „t Anker“, met het doel tehuizen te stichten voor de buurtjeugd, opende op 17 April zo'n tehuis in Amsterdam, op 23 Oct. in Den Haag. In Amsterdam bezoeken gemiddeld 51 jongens per avond het clubhuis, in Den Haag 68. Ten behoeve van de opleiding tot dit werk werd het A. H. Gerhardt-instituut in het leven geroepen en geopend op 9 Maart 1949. Een paedagogisch adviesbureau werd opgezet en een jeugdpers georganiseerd. Wij wensen de Moderne Jeugdraad na deze goede start een gunstige ontwikkeling toe.

Gedicht en Lezer

HET KOMT MEERMALEN voor, dat iemand, die vergeefs worstelt met een probleem en het ten slotte maar schieten laat, enige dagen daarna geheel onverwachts de oplossing voor zich ziet. In de diepere en onbewuste lagen van zijn geest is hij met het vraagstuk bezig gebleven en daar werd, als het ware buiten het bewustzijn om, de oplossing voorbereid.

We stellen ons voor, dat er in de geest van de kunstenaar iets soortgelijks aan het ontstaan van het kunstwerk vooraf gaat. Van het ogenblik af, dat de kiem voor het werk in de kunstenaar ontstond, heeft er in het onbewuste een langzame groei, een voorbereiding, een ontplooiing plaats.

zijn geest omhoog te roepen en het is ook mogelijk, dat het plotseling, als met een schok, doorbreekt in zijn bewustzijn. Op zulk een ogenblik van plotselinge helderheid openbaart de idee van het werk zich opeens in de vorm: de componist hoort enige maten van zijn nieuwe lied, de schilder ziet zijn schilderij, de beeldhouwer zijn beeld, de dichter hoort enige regels, die zichzelf zeggen.

Dit komen van de inspiratie is het onderwerp van Achterberg's „Eine kleine Nachtmusik“. Nu is het wel duidelijk, dat een gedicht als dit in de allereerste plaats een innerlijke waarheid wil geven. Het is heel goed mogelijk, dat Mozart nooit onder zijn vleugel geslapen heeft en toch mag de dichter zeggen, dat hij dat deed. Want het gaat er hier om, in een eenvoudig beeld de verbondenheid van componist en instrument uit te drukken. Zelfs in zijn droom ziet hij zijn vleugel en plotseling hoort hij op „t doodstil glanzend mechaniek“ (wel moet het doodstil zijn, wil het innerlijk leven zich aan de oppervlakte wagen) de eerste maten van het lied zichzelf beginnen te spelen. Dat lied heeft „in zichzelf verzonken“ geslapen, — prachtig beeld voor het vage, vormloze, nog niet tot eigenlijk leven gewekte van het onbewuste groeisel. Het heeft hem aangezien, want het wilde gewekt worden en de componist heeft het geroepen „met klare, jubelende kracht“.

En nu merke de lezer op, hoe tegenover de lange eerste strofe, die met zijn vele bijzinnen als moeizaam naar zijn einde worstelt, de laatste regels met hun zoveel helderder bouw staan als een bevrijding en zo ten volle het wijde, ademend geluk van het scheppingsmoment voelbaar maken.

EINE KLEINE NACHTMUSIK.

Terwijl hij onder den vleugel sliep
alsof geen morgen hem meer riep,
begonnen zacht op 't wit en zwart
van 't doodstil glanzend mechaniek
de snelle maten van het lied
dat in zichzelf verdrongen sliep,
dat in zichzelf verzonken zag
naar wie het riep
met klare, jubelende kracht.

Haastig en diep gelukkig schiep
Mozart zijn kleine nachtmusiek.

Uit: „Cryptogamen“.

GERRIT ACHTERBERG (geb. 1905).

BUITENKERKELIJK BUREAU PLEEGKINDEREN

Voor het transport van 350 kinderen uit het Ruhrgebied dat half November verwacht wordt, komen we nog 100 gezinnen te kort.

WIE HELPT?

Opgaven bij de plaatselijke B.K.B.P.'s of het bij landelijk secr. Mevr. M. v. Gorkum-Lechner Mauritsstraat 64, Utrecht.

Voor de kleine mensjes en hun wereld

De eerste vliegenschwam

KONING Bellepunt reed op zijn loopkever door het bos. Hij voelde zich zó blij in de frisse morgenlucht, dat hij een aria zong uit de bekende kabouter-opera „Langobaardia“, die ieder jaar na de „Baardpuntdag“ wordt opgevoerd. En terwijl Zijne Majesteit Bellepunt zingend voortreed streelde hij zijn pas gefriseerde kinversiering. „Ooo-hoooo, mijn baardia, dia, dia!“ galmde hij luidkeels en hij gaf zijn kever de sporen om over een grote sparappel te springen. „Hopla, knoll!“

„Toch wel vreemd, dat ik geen enkele van mijn onderdanen tegenkom“, dacht Sire Bellepunt, „waar zou Het Volk toch zitten?“ Hij speurde links in het bos, hij tuurde rechts en hij reed om de reuzenbeuk heen, waar Pingping, zijn minister van Financiën woonde, maar hij zag dat het schors op slot was. „Niet thuis“, mompelde Bellepunt, „en in mijn paleis heb ik hem ook niet gezien. Waar is die Pingping toch?“

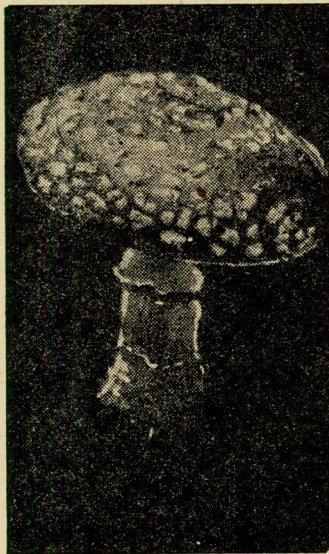
Hij wende zijn kever naar rechts en reed in galop onder drie grote varens door, waar altijd de gepensioneerde kabouters elkaar het laatste kabouter-nieuws vertellen. Niet één stond er. „Hoiiii!“ riep Bellepunt, maar geen enkele onderdaan antwoordde op deze koninklijke kreet. „Belle, bellepunt, waar zijn ze toch gebleven?“, gromde de koning in zijn gefriseerde baard.

Plotseling hield hij de teugels van zijn ros in en luisterde scherp. Hoorde hij daar niet wat? Het klonk als een zacht gebrom, alsof heel ver weg wel tien hommels om één bloem gonzend ruzie maakten wie van hen de honing mocht zuigen. Het kwam van links. Weer liet Bellepunt zijn kever keren en draafde op het gegons af. Na vijf minuten voortgerend te hebben zag hij in de verte een kleurig gewemel van puntjes: daar schenen alle onderdanen verzameld. Inderdaad, toen Zijne Majesteit naderbij kwam zag hij dat alle kabouters uit het hele bos druk pratend in een wijde kring stonden en midden in die kring stak een vliegenschwam zijn rode kopje uit de grond.

„Spreek!“

Op het gerucht van de naderende keverpoten draaiden een paar kabouters zich om en, Bellepunt ziende, bogen zij diep. De andere kabouters hielden dadelijk hun mond en lieten ook hun puntmutsjes voorover hangen. Bellepunt reed de kring in, steeg af en riep luidkeels: „Waarom heeft geen mijner onderdanen mij verwittigd, dat de eerste vliegenschwam uit de grond is gekropen? Spreek!“

Zijne Excellentie Habbelektrats, de minister-president, trad naar voren en sprak deftig: „Majesteit, toen men mij in kennis

stelde van deze vondst heb ik onmiddellijk alle paleisboden het bos in gestuurd om U te zoeken, doch gij waart nergens te vinden. Gij zijt vanmorgen al zo vroeg uitgereden!“

Tja, dat was waar, Bellepunt moest het wel toegeven. Toen de eerste zonnestraal zich door de mist had gedrongen was hij naar zijn stal gegaan en had zijn kever laten zadelen. Zo'n rit door de herfstnevels vond hij altijd heerlijk. En een beetje verdwaald was hij eerst wel. „'t Is goed, Habbelektrats“, sprak hij, „gij hebt gelijk. Dus, geachte onderdanen, het is nu écht herfst.

De vliegenschwam is daarvan altijd het beste bewijs“. De kabouters luisterden allemaal zeer beleefd naar wat Zijne Majesteit had te vertellen, hoewel hij niets nieuws zei. Zo'n mededeling van hun koning hoorden zij ieder jaar, al eeuwen lang, maar omdat het de koning was, die het zei, moesten zij wel vol aandacht en beleefd luisteren. Zij wisten al van te voren, wat er hierna ging komen. „Onderdanen, het wordt tijd Uw huizen feestelijk met gouden wingerdbladeren te versieren, opdat wij het herfstfeest gaan vieren. Verzamel beukenootjes voor het herfstfeestmaal en stapelt Uw voorraadkelders vol met dit kostelijke voedsel, opdat gij geen honger lijdt tijdens de lange wintermaanden. Zorg ook goed voor Uw veel!“ (Dat waren de bladluizen, die de kabouters, evenals de mieren, melken).

„Herfstfeest“

„En gij, mijne hofheren, wilt gij deze eerste vliegenschwam naar mijn paleis laten brengen, opdat ik daarop kan zitten, als wij ons herfstfeest vieren?“

Toen Bellepunt deze wijze woorden had gesproken besteed hij weer zijn kever en reed, vriendelijk naar alle kanten groetend, de kring uit naar zijn paleis, dat tien minuten verder lag tussen de wortels van de vijfhonderd jaar oud reuzeneik. Nauwelijks was hij uit het gezicht of de kabouters fluisterden lachend tegen elkaar: „Hèhè, nou weten we weer wat er aan de hand is. Ieder jaar zegt Zijne Majesteit hetzelfde. Wat is hij toch wijs. Leve zijn Majesteit!“ Met die roep in zijn oren reed Bellepunt glimlachend voort. Had één koning in het hele sprookjesrijk onderdanen, die hem zo bewonderden als zijn kabouters?

(Wordt vervolgd.)

J. VEËS.

October

N U zijn de bloemen moe

Alleen de dahlia en de chrysant.

De aster en de helianth

Steken hun kleurig hoofd omhoog.

De zon belooft steeds kleiner boog

En worstelt met de klamme mist —

Eén grijze, wezenloze list

Van gladde goochelaar October —

De boomgewaden worden sober:

Mat bruin, gesierd met vlekkelig geel.

Alleen de eik tooit zich met veel

Rood goud. Och, nog een week of wat

Dan dwarrelt ook dat blekend blad

Want ook de bomen zijn zo moe

VICTOR ANSTRA.

JOURNAAL uit eigen land

LEERZAAM, ook voor de humanist, zijn de debatten in ons parlement soms. Leerzaam vooral wanneer ze de aandacht vestigen op de klassieke scheidingslijn in de Nederlandse politiek: de scheidingslijn tussen de politieke groeperingen op confessionele basis en de politieke groeperingen die politiek beginsel niet laten samenvallen met confessie.

Het merkwaardige verschijnsel doet zich voor, dat de confessionele partijen door met veel nadruk bepaalde politieke beginselen te baseren op hun geloofsleer als het ware willen zeggen: wie er anders over *denkt* kan niet de ware christen zijn.

We hebben het onlangs weer eens beleefd, toen de Tweede Kamer sprak over de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. De anti-revolutionairen huldigen wat de P.B.O. betreft de leer van de „sovereiniteit in eigen kring”. In de maatschappij zien zij kringen en groepen met eigen zelfstandig gezag. Zij willen niet aanvaarden een organisatie van groepen, waarvan de ene ondergeschikt is aan de andere.

Deze zienswijze, berustende op hun christelijke gezagsleer, is niet makkelijk te verenigen met het stelsel van functionele decentralisatie, zoals dat van socialistische kant wordt gezien. Maar onder de socialisten bevinden zich ook belijdende christenen. Zijn dit geen goede christenen? Zijn dit misschien dwalende christenen? Het socialistische kamerlid Stufkens, een hervormd man, heeft bij deze gelegenheid getracht aan te tonen, dat ook een belijdend christen achter het stelsel van decentralisatie kan staan met behoud van zijn christen-zijn; neen, sterker nog: zijn betoog kwam hierop neer, dat hij juist uitgaande van zijn levensbeschouwing tot zijn politieke zienswijze was gekomen.

Het was niet de eerste keer dat de heer Stufkens op deze manier moest spreken. Indertijd — hij was toen lid van de Eerste Kamer — heeft hij betoogd dat hij als belijdend christen kon en moest staan achter de Indonesische politiek van de P. v. d. A.

Het is leerzaam, zo schreven wij, ook voor de humanist, dit alles aan te zien. Hij vindt in deze gevallen bevestigd en geïllustreerd, dat men, uitgaande van dezelfde levensbeschouwing, tot verschillende politieke conclusies kan komen. Politieke vraagstukken liggen nu eenmaal op een ander vlak dan levensbeschouwelijke. Politieke vraagstukken worden door andere factoren beheerst dan levensbeschouwelijke.

Wie dit inzielt zal er gevoel voor hebben, dat politieke groepering op confessionele basis onjuist is. Voor de humanist is er nog een andere reden om geen behoefte aan politieke groepering op confessionele basis te hebben. De eis van verdraagzaamheid en

gewetensvrijheid behoort tot de wezenstreken van het humanisme. Welnu, deze verdraagzaamheid en gewetensvrijheid lopen gevaar, zodra een levensbeschouwelijke groep als zodanig naar politieke macht streeft of — erger nog — politieke macht heeft verworven.

Tot zulke overpeinzingen kan in Nederland een kamerdebat over publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie leiden.

Een andere manier

Eindelijk kunnen wij het nu ook eens een keertje eens zijn — zij het een klein beetje maar — met iets wat beweerd wordt door het r.k. weekblad De Nieuwe Eeuw. Het citeert nl. met instemming een uittaling van de r.k. uitgever Paul Brand. Deze dan heeft gezegd: „Beter dan Emile Zola te verdoemen zou de predikant kunnen wijzen op een goed heiligenleven, een werk over mystiek of godsdienstleer, die in zo grote verscheidenheid van de pers komen.”

Wij voor ons zouden bij voorkeur iets anders aanbevelen, maar het is verheugend dat men in r.k. kring inzielt, dat men er niet komt met alleen het „verdoemen” van hetgeen onwelgevallig is.

Overigens zijn wij het er maar een klein beetje mee eens. Het „verdoemen” van Emile Zola heeft — uit het rapport van de Maastrichtse bibliotheekcommissie blijkt

het — vooral ongezone belangstelling gewekt. Deze ernstige kant van de zaak — ernstiger dan het negatieve karakter van die „verdoemenis” — wordt door De Nieuwe Eeuw kennelijk niet erkend.

Het blad laat zich er niet over uit of het van de positieve aanbevelingen een even groot lees-succes verwacht als de „verdoemenissen” plachten te hebben.

Sombere bloemlezing in een stralende herfst

Het Humanisme is Satans weg.

(De Roepstem Sept. 1949)

De mensheid is als een bloeiende tak, die door de storm van de boom is losgerukt, en die nu in de modder ligt te stinken en te vergaan. Daarom is het mensenleven één stuk vuil.

(Lichtstralen, 27-8-'49)

Het is maar al te waar, dat de verschillende vormen van nihilistisch totalitarisme producten van het humanisme zijn.

(Ds. van Vreumingen voor de V.P.R.O. Sept. 1949)

Supplement van October-bulletin

Een boekje dat zeer geschikt als geschenk kan dienen is:

M. G. WARFFEMIUS

Denkers en Strijders

Om de eerbiediging van de menselijke persoonlijkheid.

INHOUD: Inleiding - Erasmus van Rotterdam - Dirck Volckertszoon Coornhert, strijder voor verdraagzaamheid - Giordano Bruno - Spinoza, zijn leven - Spinoza's leer - Diderot - Jean Jaures - Leo Polak - Slotwoord en literatuur-opgaven.

Met 7 portretten - 120 blz. - In linnen band - Prijs f 2.50

Van dezelfde schrijver is zojuist verschenen een brochure getiteld:

Humanistisch Verbond en de onkerkelijken

Een beschouwing naar aanleiding van de gepubliceerde volkstelling-cijfers. **Prijs f 0.10**

Ten slotte herhalen wij nog eens dat ter vereenvoudiging van onze Administratie het zeer gewenst is bestellingen aan het Centraal Bureau in den regel contant te voldoen, per giro of postwissel. Postgiro 304960 Humanistisch Verbond, Utrecht.

Vrijzinnig geluid over het humanisme

Het is natuurlijk niet de taak van een maandblad als „Mens en Wereld” in te gaan op alles wat er zo gedurende vier weken in de radio over het humanisme wordt beweerd. Waardering, veroordeling en misverstand wisselen elkaar af. Maar in September j.l. heeft een aantal luisteraars ergernis laten blijken over de lezingen, die Ds. D. G. van Vreumingen uit Bussum voor de V.P.R.O. hield, getiteld „Christendom en humanisme”. En wij begrijpen deze ergernis.

Wat is het geval? De vrijzinnig-christelijke radiospreker begon met een zekere nadruk de grote verdiensten van het humanisme voor onze cultuur in het licht te stellen. Hij bracht naar voren, dat het belangrijke geestesgoederen als idealen heeft gesteld en binnen de grenzen van het praktisch mogelijke veel daarvan verwerkelijkte. Maar hoe komt het nu, vroeg hij zich af, dat tegenwoordig nogal wat vrijzinnig-christelijken het humanisme afwijzend beoordelen of geringschatten? Er is allereerst de toenadering in vrijzinnige kring tot de rechtzinnigheid. Er is de oprichting en werkzaamheid van het Humanistisch Verbond, een verbond van a-religieuze, althans vaag- en zekere niet-christelijk religieuze lieden volgens Ds. van Vreumingen.

Maar, en dat blijkt het belangrijkste, in vrijz.-chr. kring is een verdiept inzicht gekomen in het wezen van het humanisme. Waaruit bestaat dat verdiepte inzicht nu? Wel: men is gaan begrijpen, aldus de radiospreker van de V.P.R.O., dat er maar al te veel waarheid school in het orthodoxe oordeel, dat nationaalsocialisme en fascisme vormen van humanisme waren; dat het communisme eveneens een product van het humanisme was. Het blijkt maar al te waar, dat de verschillende vormen van nihilistisch totalitarisme producten van het humanisme zijn, al zijn het demonische ontappingsen ervan.

Maar dat die demonische ontappingsen mogelijk zijn, geeft te denken! We hebben in de laatste eeuw monsterachtige ontappingsen van het humanisme leren kennen: het 19e eeuwse liberalistische kapitalisme, het extreme individualisme, de totalitaire staatsidee, de rassen- en klassenhaat, de geweldsverheerlijking, de nihilistische moraal, het verlies van normen, de afbraak der cultuur, het barbarisme. En, roept Ds. van Vreumingen uit: zeg nu niet, dat al die dingen niets meer met humanisme te maken hebben. Dat heeft het wel: het is een radicaal, consequent humanisme, dat niet van de mens uitgaat, zoals hij zou moeten zijn, maar

domweg van de mens, het mensdier, zoals het in de werkelijkheid is.

Demonische ongelijkheid

Ziedaar de demonische ongelijkheden van het humanisme. Het Christendom loopt dergelijke risico's echter niet, want, aldus de vrijzinnige protestant: terwijl de demonische ontappingsvormen van het humanisme nog altijd humanisme blijven, is zulk demonisch ontaard Christendom geen werkelijk Christendom meer, maar een verloochening van zich zelf.

Ziedaar deze V.P.R.O.-lezing. Begrijpelijk is nu de ergernis van vele luisteraars over een dergelijk verdiept inzicht van vrijzinnig christelijken in het humanisme. De spreker kent immers het Humanistisch Verbond. Hij kent natuurlijk ook de beginselverklaring. Hij weet heel goed, dat wij onder humanisme wensen te verstaan het geloof in de mens, zoals hij zou moeten zijn, en niet zoals hij reilt en zeilt. Het geloof in de mens domweg is voor ons geen humanisme. Evenmin als het inquisitie-christendom voor ons het Christendom is.

Maar hij maakt het ons nu wel bijzonder moeilijk, wanneer hij zich zelf het recht toekent te onderscheiden tussen werkelijk Christendom en ontaard Christendom, maar ons niet toestaat te onderscheiden tussen werkelijk humanisme en ontaard humanisme. Voor hem is humanisme humanisme, of men nu uitgaat van de ideale mens of van het mensdier. Maar er is wel verschil volgens hem tussen het Christendom van St. Franciscus en dat van de inquisitie.

Ik weet niet of een dergelijk gebrek aan objectiviteit een vrijzinnig-christelijk kenmerk van deze tijd moet heten. Het moderne humanisme lijdt er niet aan: het is bereid de Christen te nemen naar zijn geloof, niet naar zijn ontapping. Dat het hedendaagse vrijzinnig protestantisme dat ten aanzien van de humanist niet meer kan, stemt tot nadenken.

Inlichtingen:
HERENGRACHT 62
AMSTERDAM
Telefoon: 47006-42878

AURORA

Opgericht
1887

De levens- en pensioen- verzekering van „DE WEEZENKAS”

Vereniging op de grondslag van het
beginsel „Opvoeding zonder Geloofs-
dogma”.

Jongeren-weekend te Rockanje

Op een zonnige Zaterdag in September stapten een 20-tal jongeren uit Zuid-Holland op de fiets of in de trein, met als einddoel Rockanje, (waar een weekend was georganiseerd door de Afd. Den Haag van de H.J.G.).

Het waren vertegenwoordigers uit Den Haag, Rotterdam, Dordrecht en Schiedam.

Na twee maal overvaren en wat vragen en zoeken bereikten we ons honk voor dit weekend. Het was een kampeerboerderij, prachtig gelegen op de rand van duin en polder.

Zoals verwacht is dit weer een geslaagde bijeenkomst geworden, waar werd gezongen, gewandeld en gediscussieerd. Een inleiding van John van Veen over „erotiek” lokte een levendige gedachtenwisseling uit.

Verder moet in ieder geval nog even genoemd worden de gezellige gemeenschappelijke maaltijden, onze omzwervingen door de herfstige duinen alsmede de strandwandeling in de maneschijn.

Eigenlijk kunnen we zeggen dat dit weekend een toefje was op onze vakantie, wat tegelijkertijd de afsluiting van ons zomerwerk en de opening van ons winterwerk was.

W. B.

Buitenkerkelijk Bureau Pleegkinderen

1e 2e en 3e verantwoording	f 1640,40
4e verantwoording:	
Buitenk. B.P. te Enschede	„ 50,—
„ „ „ „ Amsterdam	„ 150,—
„ „ „ „ Arnhem	„ 40,—
„ „ „ „ Musselkanaal	„ 25,—
„ „ „ „ Wassenaar	„ 50,—
„ „ „ „ Zwolle	„ 50,—
„ „ „ „ Velsen	„ 25,—
„ „ „ „ Voorburg	„ 50,—
Dr. W. H. te U.	„ 10,—
Jkvr. J. R. v. D. te 's-Gr.	„ 100,—
Mevr. v. d. S. te B.	„ 10,—
A. C. H. te A.	„ 5,—
Dames P. te A.	„ 2.50
R. E. S. te Z.	„ 5,—
K. v. d. L.	„ 10,—
H. A. P. P.—S. te A.	„ 20,—
	f 2242,90

Fonds Volksopvoeding

Verantwoording:	
J. K. te A.	f 18,—
J. A. v. L. te 's-Gr.	„ 5,—
Ir. J. C. v. W. te V.	„ 100,—
J. J. v. V. te A.	„ 100,—
Ir. F. G. U. te A.	„ 25,—
	f 248,10

De mens tussen kerk en Humanistisch Verbond

„Niemand voert zijn leven afzonderlijk van een gemeenschap, doch juist in het kader van deze is het, dat hij zijn gezindheden kweekt en zijn gedragingen uitoefent. Ook het zedelijke, de wil ten goede, leeft niet in isolement maar in een groeps-gemeenschap, waarmee een dagelijks verkeer wordt onderhouden — wat niet wegneemt, dat de beginselen, die het a priori onzer zedelijke zelfbewustheid zijn, innerlijk zijn gelegen, d.i. in de individualiteit.”

(Dr. J. D. Bierens de Haan)

Wie zijn oor te luisteren legt, zal niet alleen uit onze laatste Zondagmorgen-uitzendingen vernomen hebben, hoe de buitenkerkelijkheid aan het groeien is; doch deze wetenschap zal buitendien alreeds tot hem zijn gekomen door de wijze, waarop de Chr. kerken hun positie menen te moeten handhaven, daarbij een verontrustende on-verdraagzaamheid en gemis aan realiteitszin demonstrerende. — Wij willen hier nader op ingaan niet omdat wij ons beledigd achten of er geërgerd over zouden zijn, wanneer bedoelde kringen humanisme in één adem noemen met materialisme en nihilisme — maar omdat wij ervan overtuigd zijn, dat hier door die kerken een maar al te onverantwoordelijk spel gespeeld wordt. Onverantwoordelijk, omdat de kerk met deze voorstelling van zaken hun, die de geloofs-gemeenschap ener kerk niet langer kunnen delen, doch niettemin gelovigen, human-ingestelden zijn, te verstaan geeft, dat, zo zij uit de kerk treden, zij geestelijk en zedelijk dakloos zullen zijn en ten ondergang gedoemd. — Tot welk een psychische kweling kan dit voor deze mensen niet leiden; tot welk een wanhoop zullen zij niet kunnen worden gedreven; welk een maatschappelijk verval kan dit niet ten gevolge hebben! — Wij moeten n.l. beseffen, dat de doorsnee-West-Europeaan zo vergroeid is met een zede-leer gebaseerd op- en uitgaande van de wil van God, dat ook daár, waar hij liever anders zou willen, hij zonder bijstand niet daar onderuit komt. De traditionele godsdienstigheid is tot zulk een vanzelfsprekendheid verworden, dat het zich-met-de-geesterin-verdiepen slechts door een enkeling betracht wordt. De meeste mensen zullen het wel bespeuren, wanneer zij het standpunt van de bijbelse openbaring niet meer delen; maar aan dit gevoel vorm en gestalte geven is een taak, waarin zij krachtens afstamming en traditie zonder bijstand geen klaarheid kunnen krijgen. — De kerk heeft, als ziels-zorgster, de zedelijke plicht, dit proces openlijk te erkennen, en hier alle mogelijke steun te verlenen — ook al zou dit buitenkerkelijkheid (wat geenszins ongelovigheid behoeft te zijn!) ten gevolge hebben. — Dezelfde kerk, die in Oost-Europa strijdt voor de rechten van de mens, voor de menselijke vrijheid en de menselijke waardigheid, voor welke strijd ook de humanist zich met zijn gehele vermogen inzet — diezelfde kerk schroomt niet anderzijds de menselijke vrij-

heid en haar waardigheid met voeten te treden. — Wanneer een gelovig mens zich in een kerkelijk milieu geestelijk niet meer thuis gevoelt, dan heeft de kerk recht noch reden, om hier tegenin te gaan, evenmin als de humanist zich hierin heeft te verblijden. Het gaat er niet om, zieltjes te tellen, maar hun effectief tot steun te zijn. — En dan kan er slechts over en weer vreugde bestaan over het feit, dat het leven steeds gelijke tred houdt met haar beloop, en daár, waar nieuwe voorwaarden ontstaan, ook steeds weer nieuwe passende vormen het levenslicht doet zien. — Dat betekent geenszins, dat het voorafgaande waardeloos zou zijn geworden of ooit waardeloos zou zijn geweest. Integendeel: zonder het verleden was er geen heden, zonder het heden zal geen toekomst zijn.

„Spinoza erkent in de wereld een traps-gewijze opstijging van beneden opwaarts, en leert, dat al het bestaande in den eenen samenhang dezer opstijging is inbegrepen,

door

C. W. Oellers-Maris

waarbij niets van het bestaande zou kunnen gemist worden.” (Dr. J. D. Bierens de Haan).

Wij hebben met het voorafgaande geenszins willen vaststellen, dat de kerk haar rol uitgespeeld heeft; wij zouden een zodanige vaststelling niet gaarne voor onze rekening willen nemen, al wijst voor ons humanisten één en ander wel zeer duidelijk in die richting. Wij onderschatten allermint de morele kracht, die van de kerk is uitgegaan en thans nóg uitgaat, noch de enorme verantwoordelijkheid, die juist daardoor komt te rusten op de buitenkerkelijke geloofsgemeenschappen, in dit geval het Humanistisch Verbond.

Wij menen echter, dat wanneer de kerk haar eens gestelde roeping ten aanzien der mensheid goed verstaat, zij moet ontstaan voor het feit, dat het zolang de mens zich heugen kan, een geboren worden en een sterven, een komen en gaan is geweest van al, wat eens was; en dat dit zich ook aan haar zal voltrekken. Dit komen en gaan moge ons tijdelijk met weemoed vervullen, het zal ons waarschijnlijk steeds opnieuw weer pijn doen, misschien zelfs verzet te voorschijn roepen — het draagt echter noch een tragisch noch een troosteloos element

in zich — zo wij althans *gelooven*. „Het zedelijk bewustzijn stelt voor de mens het geheel van zijn leven onder de idee van een opgave, die behoort vervuld te worden. Daaruit volgt de centrale betekenis der idee van roeping; de mens is er toe geroepen, om zijn leven in de ware richting te leiden, de richting der wereldorde.” (Dr. J. D. Bierens de Haan).

Welnu, van de kerk, uitverkoren als zij is tot het vervullen van één bij uitstek humane opgave, mag zoveel verantwoordelijkheidsbesef, zoveel realiteitszin, zoveel historisch begrip worden verwacht, dat zij zich bijtijds voorbereiden zal op haar heengaan, en hiervoor niet de ogen gesloten houdt, tot het te laat is. Te laat in die zin, dat zij, wil zij werkelijk dienaar van mensheid zijn en naastenliefde betrachten, die gelovigen, die buitenkerkelijk zijn of dit verlangen te worden, niet verdoemt; doch in volledige samenwerking met buitenkerkelijke geloofsgemeenschappen hen terzijde zal willen staan bij het zoeken naar een geestelijk milieu, dat beter past bij hun wereld- en levensbeschouwing, opdat deze mensen niet door bijkans misdadige verstoting en verdoeming ten prooi zullen vallen aan de hoogste maatschappelijke ellende: het nihilisme.

De humanist is geen bestrijder van de kerk; hij ziet echter het buitenkerkelijk zijn of worden van de humanistisch ingestelde mens niet als een verval, doch als een historisch feit, dat zich in evolutionaire zin aan het voltrekken is. — De kerk acht een synthese tussen christendom en humanisme niet voor mogelijk. Wij achten deze vraag van secundair belang; en zeker behoeft o.i. een mogelijk uitgesloten zijn van bedoelde synthese nog geenszins samenwerking in de weg te staan.

Tenslotte zou ik nog dit willen zeggen: wij zullen er in verband met het voorafgaande goed aan doen, te trachten aan onze denkbeelden omtrent mens en wereld zo duidelijk mogelijk gestalte en vorm te geven. Het humanisme *schijnt*, nog maar al te veel een negatieve wereldbeschouwing, een zeer vaag en bovenal uiterst rekbaar begrip. — Dit is een zeer noodzakelijke bijdrage onzerzijds in het belang van de bovengenoemde dringend noodzakelijke samenwerking. Een keurkorps van grote denkers, waarmede wij in woord en geschrift reeds rijklijk kennis mochten maken, staat ons echter ten dienste. — In dit korte bestek beperk ik mij met nog te noemen „Ethica” door dr. J. D. Bierens de Haan, uit welk voor zijn inhoud zo kostbare boekje van hem, die als wijsgerig denker in zich het dialectische met het mystieke zo harmonisch vermocht te verenigen, ik in mijn artikelte enkele malen citeerde.

De motor draait . . .

Het winterseizoen is weer begonnen: de winterprogramma's van de gemeenschappen die we de een na de ander in onze brievenbus vinden, spreken duidelijke taal. De winter staat voor de deur en hij vindt het Humanistisch Verbond met groter activiteit dan ooit tevoren. Ook het centrale werk draait weer op volle toeren. Op 3 en 4 September werd in Amersfoort een conferentie gehouden van gewestvoorzitters, die gevolgd zal worden door acht gewestvergaderingen. Vier daarvan zijn bij het schrijven van deze regels reeds achter de rug. Ongetwijfeld zal door deze bijeenkomsten de zo

noodzakelijke band tussen het Hoofdbestuur en de leden die in gemeenschappen en gewesten het werk dragen worden versterkt.

Op 1 en 2 October werd in Utrecht de eerste conferentie gehouden van de nieuw in het leven geroepen Stichting Mens en Wereld. Het aantal deelnemers was boven verwachting groot, de besprekingen warm, zeer vruchtbaar. Wie er nog niet van overtuigd was..... de motor draait. Deze winter zal het werk van ons Verbond opnieuw worden verdiept en uitgebreid. Dat vraagt vele toegewijde werkers!!

De Gewesten

Met de groei van het Verbond — in ledental en aantal gemeenschappen — wordt het moeilijker vanuit een centraal punt leiding te geven. Bovendien is dat ook principieel niet gewenst. In een gezonde organisatie behoren de regionale en plaatselijke organen een belangrijk deel van de verantwoordelijkheid op zich te nemen. Zo krijgen de gewestelijke besturen langzaam maar zeker meer betekenis in ons werk. Binnenkort zal het reglement voor gewesten en stedelijke federaties van kracht worden. In de conferentie voor gewestvoorzitters op 3 en 4 September te Amersfoort heeft onze voorzitter Dr. J. v. Praag gesproken over: „De ontwikkeling van ons werk”. H. Lips sprak over: „De taak van het kader”. In inleidingen en discussies werd diep ingegaan op de mogelijkheden die ons Verbond thans heeft en op de plaats en taak die de gewesten in het geheel hebben.

Nu volgen een aantal gewestvergaderingen met de bestuurders van alle gemeenschappen van het gewest waar H. Lips spreekt en waar de verschillende gewestvoorzitters de praktische plannen voor hun gewest ter tafel brengen. In Utrecht, Noord-Holland, Twente en Rijn/IJssel zijn deze vergaderingen reeds gehouden.

Conferentie Mens en Wereld

Van deze conferentie vindt u elders in dit nummer een uitvoerig verslag. Hier willen we er nog graag dit van zeggen: Het werk van de Stichting Mens en Wereld geeft ons de mogelijkheid om te tonen dat het Humanisme ook een zaak van daden is. Veelal wordt ons gezegd: Nu ja, die beginselen zijn vaak erg mooi, maar wat doen jullie nu eigenlijk. Dit werk van de sociale en geestelijke verzorging van de mens in nood is een antwoord op deze vraag. Het zal nog veel moeite en offers vragen alvorens de Stichting een goed en groot stuk werk kan tonen. Maar juist omdat het zo belangrijk is zullen wij er allen verantwoordelijk voor moeten zijn. Door eenvoudige daden krijgen we hier de kans onze beginselen die vorm en gestalte te geven waardoor ze niet meer kunnen worden misverstaan.

Kaderdagen

Evenals vorig jaar zullen ook deze winter op vier plaatsen weer kaderdagen worden gehouden. De data zijn: 13 November en 5 Februari. De plaatsen van samenkomst:

Groningen of Assen; Deventer, Delft (5 Febr. Den Haag), Haarlem (of omgeving Haarlem). De onderwerpen die op deze kaderdagen zullen worden ingeleid (op iedere kaderdag twee) zijn:

Humanisme en Geestelijke Verzorging. Inleiders: Dr. J. v. Praag, Ph. H. v. Praag, Dr. D. Prins. **Humanisme en Politiek.** Inleiders: Dr. G. Stuiveling, H. Lips. **Humanisme en Cultuur.** Inleiders: H. de Waard, R. Beumer. **Humanisme en Opvoeding.** Inleiders: Dr. L. v. d. Wal, L. v. Gelder.

Sommige gewesten zullen van deze kaderdagen wekend maken, de leden krijgen daarvan, via de gemeenschappen nog bericht, evenals van de prijzen, aanvang, enz.

Moeten we voor deze dagen nog een aanbeveling plaatsen? Alleen een woord over het begrip „kader-

dag”. Dat houdt niet in dat deze dagen slechts toegankelijk zouden zijn voor bestuurders. Integendeel: Ieder die in geestelijke of praktische zin bereid is mede-verantwoordelijk voor ons werk op zich te nemen is op deze dagen welkom, of juist gezegd: voor hem worden ze juist georganiseerd.

Thuisfront Humanitas

Zoals men weet is ons Verbond deelnemer in het Thuisfront Humanitas, dat zich ten doel stelt de verzorging van de buitenkerkelijke militairen, inzonderheid van de militairen in Indonesië en de repatriërenden. Het behoeft geen betoog dat hier een belangrijk en zeer praktisch stuk werk ligt. Wat onze gemeenschappen en leden in deze kunnen doen? Wij willen u enkele werkzaamheden opsommen:

1) Het verrichten van huisbezoek en gezinsbezoek. De repatriërenden moeten thuis worden opgezocht, zo ver ze daar prijs op stellen, en voor die tijd moet vaak al met hun gezin gesproken worden. Geestelijke en praktisch-sociale verzorging dus.

2) In verschillende plaatsen is nog geen afdeling van het Thuisfront. Willen onze gemeenschappen informeren of in hun gemeente een afdeling is en als dat niet het geval is het initiatief nemen tot oprichting? Men stelle zich dan in verbinding met J. Boetje, Hekelveld 15, Amsterdam.

3) Ook aan ander werk van het thuisfront kan worden deelgenomen. We denken aan: briefwisseling, inzamelen en samenstellen van pakketten, voorbereiding van ontvangst gerepatriërenden.

Ons Hoofdbestuur is vertegenwoordigd in het Hoofdbestuur van het Thuisfront Humanitas. Dat krijgt pas zijn volle betekenis als vele van onze gemeenschappen en leden mede het werk van het Thuisfront dragen!

Nieuwe Gemeenschappen

Beverwijk

Op initiatief van het Gewest Noord-Holland werd op 28 September de gemeenschap Beverwijk opgericht. Spreker was H. Lips. De gemeenschap is begonnen met ongeveer 25 leden.

Helmond

In Helmond werd een voorbespreking gehouden met enkele mensen, binnenkort zal tot de oprichting van een gemeenschap worden overgegaan.

We zijn bezig met de oprichting van: Laren/Blaricum, Winterswijk, Zandvoort.

Den Haag

Donderdag 27 October en 16 November vinden opnieuw twee discussie-avonden plaats over „Humanisme en de humanist”. De bijeenkomsten worden gehouden in het gebouw Valkenboskade 520. Is het, na de zeer geslaagde en uitstekend bezochte avond van 6 October nog nodig de belangstelling op te wekken? De thuisblijvers van toen krijgen nog een kans.

Enkhuizen

Weet iemand adressen in deze gemeente die voor een huisbezoek in aanmerking komen? Stuur u ze

dan op aan onderstaand adres. Ook adressen in andere plaatsen zijn welkom!

Landelijk Jongeren-weekend

Velen van de jongeren zullen nog steeds met genoegen terugdenken aan ons uitstekend geslaagd voorjaarsweekend in Maart op „de Grasheuvel” te Amersfoort.

Zo'n weekend willen we allen nog wel eens meemaken. Het betekent niet alleen, dat je een paar fijne dagen van plezier en bezinning hebt, maar ook, dat je in contact komt met de vrienden uit de andere gemeenschappen en je dan tevens iets hoort van hun werken, hun moeilijkheden en resultaten. Zo'n landelijke bijeenkomst heeft een niet te onderschatten waarde voor jezelf als voor het werk in de gemeenschappen.

Op 5 en 6 November a.s. organiseert de landelijke commissie een jongeren-weekend op het Meenthuis te Blaricum.

Wat gaan we doen?

Zaterdagavond zal onze geestverwante, Mevr. Reyne, ons laten genieten van haar prachtige voordrachtskunst. Na afloop gaan we een fijne zwerftocht maken over de Gooise heidevelden. Zondagmorgen spreekt mr. H. Giltay over: „Humanisme: bezinning en daad”.

Zondagmiddag zorgt Henk de Vries, volksdans-leider, ervoor, dat de stramme ledematen eens flink in beweging komen. En verder werken we allen mee aan het bont programma.

En nu de harde noot! Wat zijn de kosten?

Wel, met inbegrip van de maaltijden f 2,50 p. p.

We zullen evenals voorheen proberen de reizigers van verre tegemoet te komen in hun reiskosten.

Vrienden, zorgt ervoor, dat je er bij bent. De thuisblijvers zullen er spijt van hebben.

Geef je op bij: A. Mijnster, Tuyl van Serooskerkenplein 3 I, Amsterdam.

Tot in Blaricum!!

De Landelijke Commissie.

Uitbreidingsactie

Het aantal leden van ons Verbond groeit regelmatig. We hopen er dit najaar opnieuw een aantal aan toe te voegen. In het Nieuws van het Centraal Bureau hebben de gemeenschappen reeds de nodige mededelingen ontvangen. Als de lezers onder hun kennissen nog adressen voor huisbezoek weten..... geeft u ze dan op aan de secretaris van uw gemeenschap. Bovendien kunt u ook persoonlijk bij ons Centraal Bureau, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht (vanaf 8 Nov. a.s. Bleijenburgstr. 1) heel goedkoop enkele brochures bestellen, die zeer geschikt zijn om geestverwanten tot lid te maken.

H. LIPS,
Madoerastraat 35 (tel. 5677),
Amersfoort.

FOLKLORISTISCH WOORDENBOEK

voor Nederland en Vlaams België

samengesteld door K. ter Laan

520 blz. form. 13 1/2 x 19 Geb. f 5.90

Het is de grote verdienste van Ter Laan in dit woordenboek vast te leggen, wat van de folklore van ons land nog bekend is. Dit boek geeft veel meer dan de titel doet vermoeden. Het is een volledige encyclopedie van alles wat verband houdt met de folklore: zeden en gebruiken bij geboorte, huwelijk, dood, volksgeloof, toverij, bijgeloof, overleveringen, liederen, enz.

Een waardevol bezit voor weinig geld.

In de boekhandel verkrijgbaar

B. G. van Goor Zonen's U.M. N.V.
's-Gravenhage.

Onze WEEKKALENDER 1950 is gereed!!

De tekst van het blok is evenals het vorige jaar verzorgd door **H. G. CANNEGIETER** en **GARMT STUIVELING**. Voor het schild werd ditmaal gekozen de reproductie van een ets van **KATHE KOLLWITZ**. Door er op te rekenen dat een groter aantal verkocht zal worden dan van onze eerste kalender werd de prijs van f 1.75 teruggebracht tot f 1.50. Voor één gulden 50 cent niet alleen verkrijgbaar bij de Gemeenschapsadressen, doch ook doelmatig verpakt franco per post naar alle plaatsen in Nederland en Indonesië.

Ter vereenvoudiging van onze administratie, bestellingen aan het C.B. als regel door giro-overschrijving of per postwissel.

Wij zijn in de gelegenheid een veel gevraagd boekje voor extra lage prijs aan te bieden.

H. G. CANNEGIETER

A B C voor Mens en Samenleving

Veertig onderwerpen: Mens en mensengemeenschap. Humanisme en humaniteit. De humane methode. Antipathie. Eigenbelang. Persoonlijkheid. Conventie. Man en vrouw. Oud en jong. Milieu-verschillen. Psychologie. Het gezin. De buurt. De club. De school. Het verkeer. Sport en feestterrein. Koopman en klant. Machthebbers. Automaten. Mens en machine. Mechanisch amusement. De massa. Socialisme. Democratie. Wereldhuishouding. Oorlog en vrede. Politiek. Kunst. De kunstenaar. Geestelijk verkeer. Weerlozen. Anti-socialen. Ethiek. Godsdienst. Leven en dood. Illusie en werkelijkheid. Praten en doen.

82 bladzijden. — Uitgave-prijs f 1.25, thans f 0.50

Voor 30 cent verkrijgbaar bij de Gemeenschapsadressen, franco per post 55 cent. Bestelling bij het Centraal Bureau door giro overschrijving of per postwissel.

Postgiro 304960 Humanistisch Verbond, Utrecht.

Reeds enige tijd geleden is eveneens in prijs verlaagd:

Beeld van de Humanist

de op ons tweede congres door **GERARD WALSCHAP** uitgesproken rede. — Uitgave prijs f 0.50, thans 25 cent.

Het is nodig gebleken er de aandacht op te vestigen dat de in ons vorig Bulletin geënonnceerde brochure: **HUMANISTISCHE WAARDEN**, (prijs f 0.75) tien, niet in „Het Woord van de Week” gepubliceerde lezingen bevat. In **WIJ HUMANISTEN** zijn acht lezingen gebundeld. (verlaagde prijs 30 cent).

MENS EN WERELD

is het orgaan van het Humanistisch Verbond. Redactieraad: Dr J. C. Brandt Corstius, Maurits Dekker, Mr A. Stempels, Adres Redactie: A. van Ostadelaan 147, Utrecht — Adres Administratie: Weerdsingel O.Z. 80, telefoon 10163, Utrecht. Postgiro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond te Utrecht — Advertentie-tarieven op aanvraag. Kleine advertenties voor particulieren f 1,— per regel: kolombreedte 58 mm. — Abonnementscondities: Leden: gratis, niet-leden: f 2,50 per jaar. — Prijs losse nummers f 0.20. — Conditioes Lidmaatschap Humanistisch Verbond worden verstrekt door: Centraal Bureau, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht.

Contact gezocht

door dame, 52 jaar, groot postuur, met idealistisch intellectueel.

Dierenvriend en bij voorkeur vegetariër. Humanistische richting.

Doel gelukkig harmonieus huwelijk.

Br. Letter O No. 1. C.B.H.V. Weerdsingel
O.Z. 80, Utrecht.

Studenten-Vereniging op Humanistische Grondslag

BROCHURE

VOORJAARS- CONFERENTIE

1949

Op de voorjaarsconferentie der S.V.H.G. in 1949 is getracht te komen tot een formulering van het humanisme, zoals dit in het algemeen in de S.V.H.G. wordt opgevat.

Het drietal uiterst belangrijke lezingen dat daartoe werd gehouden is thans voor alle belangstellenden verkrijgbaar:

Prof. Dr H. J. Pos:

„Waarden in afbraak en herbouw”

Prof. Dr H. M. J. Oldewelt

„Vertrouwen contra dogmatiek”

Dr J. P. van Praag:

„Eenheid en verscheidenheid in het moderne humanisme”.

28 pagina's — Prijs f 0.60

Verkrijgbaar door overschrijving op giro
514903 t.n.v. de quaestor der S.V.H.G.

Door omstandigheden

Welke oprechte dierenvriend wil mijn mooie behandelde zwarte kater (wit getekend) rustig aanhankelijk dier, geboren 30-8-'46, als huisgenoot tot zich nemen?

Br. Letter O No. 2, C.B.H.V. Weerdsingel
O.Z. 80, Utrecht.